

Avropa İttifaqı tərəfindən
maliyyələşdirilir

unierī
United Nations
Interregional Crime and Justice
Research Institute

QANUNSUZ YOLLA ƏLDƏ

EDILMIŞ AKTİVLƏRİN
GERİ ALINMASINI
SÜRƏTLƏNDİRMƏK
ÜÇÜN
ÜSTÜN TƏCRÜBƏLƏR

Məsuliyyətdən imtina

Burada ifadə olunan fikirlər, nəticələr və tövsiyələr Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutunun (UNICRI), Avropa İttifaqının (Aİ) və ya hər hansı digər milli, regional və ya beynəlxalq qurumun fikirlərini əks etdirmir. Bu nəşr BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu və ya Aİ tərəfindən bu cür rəy və ya nəticələrin təsdiqini təşkil etmir. Bu nəşrdə istifadə olunan təyinatlar və materialın təqdimatı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Katibliyinin hər hansı ölkənin, ərazinin, şəhərin və ya ərazisinin hüquqi statusu yaxud onun sərhədlərinin delimitasiyası ilə bağlı hər hansı rəyin ifadə edilməsini nəzərdə tutmur. Məlumat mənbəyini təsdiqləmək şərti ilə bu nəşrin məzmunundan sitat gətirilə və ya çoxalda bilər.

Copyright © Noyabr 2024, BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu (UNICRI)

Tel: + 39 011-6537 111 / Faks: + 39 011-6313 368

Vebsayt: <http://www.unicri.org/>

E-poçt: unicri.assetrecovery@un.org

Təşəkkürlər

2020-ci ildə Avropa İttifaqı və BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu (UNICRI) birgə təşəbbüs irəli sürüb: Ermənistan, Azərbaycan, Gürcüstan, Moldova və Ukraynada əsas səlahiyyətli orqanlar arasında yüksək texniki sahədə iş əlaqələrini gücləndirmək məqsədi daşıyan "Avropa İttifaqının Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrinə aktivlərin bərpasını artırmaq üçün dəstək" mürəkkəb bir layihədir. Layihənin əsas məqsədi benefisiar ölkələrin mütəşəkkil cinayətkar fəaliyyətlə əlaqəli aktivləri effektiv şəkildə izləmək, həbs və müsadirə etmək imkanlarını artırmaq və cinayətkarların cinayətlərindən əldə etdikləri gəlirlərdən məhrum edilməsinin mənəvi imperativinin həllində ekspert rəhbərliyini təmin etməkdir. BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu Avropa İttifaqına, eləcə də Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrinin milli hakimiyyət orqanlarına göstərdikləri dəstəyə və rəhbərliyə görə minnətdardır.

Bu hesabatın əsas tədqiqi və tərtibatı Ethan Martens, Giulia Traverso və Ceyms Şou, Baş Hüquq Mütəxəssisi (BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutunun Aktivlərin Bərpası üzrə Proqramına rəhbərlik edir) tərəfindən, əlavə redaktə Yasmin Çennouk tərəfindən həyata keçirilmişdir. BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutunun Kommunikasiya Ofisinə, xüsusən qrafik dizayna görə Marianna Fassioya və son redaktə üçün Marina Mazziniyə xüsusi təşəkkür edirik.

Ön söz

Leif Villadsen
Director A.I. UNICRI

Aktivlərin bərpası cinayət fəaliyyətlərinin mənəfat gətirməməsinə və ədalətin hökm sürməsinə zəmanət vermək zərurətindən qaynaqlanan əhəmiyyətli dəyişikliyə məruz qalır. Bu hesabat qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin müsadirəsini sürətləndirmək üçün dövlətlərin qəbul edə biləcəyi müxtəlif mexanizmləri araşdırır, mütəşəkkil cinayətkarlığa və korrupsiyaya qarşı mübarizədə və inkişafı dəstəkləməkdə aktivlərin bərpasının vacibliyini nümayiş etdirir.

Aktivlərin bərpası sadəcə hüquqi fəaliyyət deyil; həm də mənəvi və iqtisadi zərurətdir. Cinayətkar müəssisələr və ya korrupsioner məmurlar tərəfindən oğurlanmış aktivləri tez və effektiv şəkildə bərpa etmək qabiliyyətinin geniş təsirləri vardır. O, cinayətkarları qanunsuz qazanlarından məhrum edir, qeyri-qanuni fəaliyyətləri dayandırır və resursları onların qanuni sahiblərinə - çox vaxt dövlətə qaytarır. Bununla o, qanunun aliliyini gücləndirir, şəffaflığı təşviq edir və əhəlinin ədliyyə sistemində inamını artırır.

Aktivlərin bərpasında liderlik edən ölkələr başqaları üçün nümunə kimi xidmət edən innovativ və möhkəm yanaşmalar nümayiş etdiriblər. Böyük Britaniya və Amerika Birləşmiş Ştatları uzun müddətdir ki, mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə aparmaq üçün mülki aktivlərin müsadirəsi və digər qeyri-cəza üsullarından istifadə etməkdə liderdir. İrlandiyanın vergi və sosial təminat orqanları arasındakı birgə səyləri koordinasiya edilmiş, çox agentlikli fəaliyyətin gücünü nümayiş etdirir. İtaliyanın genişləndirilmiş müsadirə və əmlaka əsaslanan müsadirəyə diqqət yetirməsi aktivlərin bərpası üçün effektiv strategiyaların genişliyini və dərinliyini vurğulayır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının konvensiyaları - BMT-nin Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası və BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyası - bu cür mexanizmlərin qəbulunu təsdiqləyən və qlobal əməkdaşlığı təşviq edən bu səylər üçün möhkəm çərçivə təmin edir. Bu təcrübələri qəbul etmiş Peru və Kolumbiya kimi ölkələrin uğur hekayələri əhəmiyyətli təsir potensialını daha da nümayiş etdirir.

BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu hüquqi islahatları təşviq etmək və potensialları artırmaq üçün nəzərdə tutulmuş məsləhət xidmətləri, texniki ekspertizalar və təlim proqramları vasitəsilə bu təcrübələrin qəbulunu dəstəkləməyə qətiyyətlə sadıqdır. Unikal mövqeyindən və geniş təcrübəsindən istifadə etməklə BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu ölkələrə aktivlərin bərpası üzrə effektiv tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün lazımı hüquqi arxitektura və təcrübənin yaradılmasına kömək edir.

Transmilli cinayət və korrupsiyanın inkişaf edən çağırışları ilə üzləşməyə davam etdiyimiz üçün bu hesabatda təqdim olunan fikirlər fəaliyyətə çağırış kimi xidmət edir. Bizim nəinki ədalət prinsiplərini müdafiə etməyimizi, həm də BMT-nin 2030 Gündəliyinin və onun sülh,

ədalət və güclü təsisatlarla bağlı 16-cı Məqsədinin əldə edilməsinə əhəmiyyətli töhfə verərək, daha ədalətli və təhlükəsiz dünyaya yol açmağımızı təmin edən bu üstün təcrübələri mənimsəmək bütün dövlətlərin üzərinə düşür

Leif Villadsen

İcraçı direktor
BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu

Qısaltmalar

CAB	Cinayət Aktivləri Bürosu
AMMİA	Aktivlərin Mülki Müsadirəsi İslahatı Aktı
CABİŞ	Camden Aktivlərin Bərpası üzrə İdarələrarası Şəbəkə
GSM	Gömrük və Sərhəd Mühafizəsi
DTD	Daxili Təhlükəsizlik Departamenti
İCA	İqtisadi Cinayət Aktı
MF	Misir funtu
Aİ	Avropa İttifaqı
Avro	Avro
MFİQ	Maliyyə Fəaliyyəti üzrə İş Qrupu
MKİ	Maliyyə Kəşfiyyat İdarəsi
SİMCM	Sosial İnversiya və Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə
BF	Britaniya funtu
İGM	İmmiqrasiya və Gömrük Mühafizəsi
QMA	Qanunsuz maliyyə axınları
QHY	Qarşılıqlı hüquqi yardım
MCA	Milli Cinayət Agentliyi
QMƏ	Qeyri-məhkumluğa əsaslanan
İƏİT	İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı
AMK	Açıq Mənbə Kəşfiyyatı
SNŞ	Siyasi nüfuzu olan şəxs
İOAT	İzah olunmayan aktivlərin tanınması
XAŞ	Xüsusi Aktivlər Şirkəti
STBƏ	Sosial Təminat Bürosunun əməkdaşları
UQ	Ukrayna Qrinvası
BK	Birləşmiş Krallıq
BMT- nin Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası
BMT- nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu
BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyası	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyası
ABŞ	Amerika Birləşmiş Ştatları
ABŞ dolları	ABŞ dolları
ABŞGX	Amerika Birləşmiş Ştatlarının Gizli Xidməti
İSS	İzaholunmaz Sərvət Sərəncamı

İçindəkilər

Giriş	7
1.1 Qanunsuz maliyyə axınlarının (QMA) tərfi və təsiri	9
1.2 Aktivlərin bərpası prosesi	10
Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyası – Aktivlərin bərpası ilə bağlı müddəalar	11
Müsadirə üçün sürətləndirilmiş mexanizmlər	18
3.1 Mülkiyyətə əsaslanan müsadirə (Mülki Müsadirə) – Qlobal trend	19
3.2 İnzibati müsadirə və ya imtina	26
3.3 İzaholunmaz Sərvət Sərəncamları (İSS-lər) və İzaholunmaz Aktivlərin Tanınması Sərəncamları (İOAT-lar)	29
3.4 Vergi prosedurları	33
3.5 Aktivlərin Bərpası və Sosial Rifah Proqramları	34
3.6 İddia müqavilələri, uzlaşma və ya digər danışıqlar yolu ilə hesablaşmalar	36
3.7 Genişləndirilmiş müsadirə	38
3.8 Dəyər əsaslı müsadirə (Ekvivalent dəyərin müsadirəsi)	39
3.9 Unikal əmlaka əsaslanan müsadirə	41
Günahsız üçüncü tərəf mülahizələri (Üçüncü tərəf “Xoş məraamlı benefisiarlar”)	44
Nəticə	46
Bibliografiya	48

1.

Giriş

Qanunsuz əldə edilmiş aktivlərin həbsi, müsadirəsi və bərpası həm milli, həm də transsərhəd səviyyədə həm mütəşəkkil cinayətkarlığa, həm də korrupsiyaya qarşı mübarizədə nəzərəcarpacaq təsir yaratmaq üçün vacib mexanizmlərdir. “Pulun arxasınca get” ifadəsi artıq sadə bir klişe deyil, indi çox vaxt müəyyən bir şəxsə və ya qrupa qarşı cinayət mühakiməsi əldə etməkdən daha vacib hesab edilən bir etikadır. Bir çox cinayət fəaliyyətində iştirak üçün maliyyə həvəsinin aradan qaldırılması bir çox aktivlərin bərpası üzrə mütəxəssislər tərəfindən qeyri-qanuni biznes, korrupsiya və digər Qanunsuz Maliyyə Axınlarının (QMA) həlli üçün ən təsirli üsul hesab olunur. Buraya, məsələn, narkotik ticarəti, insan alveri, silah alveri, saxtakarlıq və çirkli pulların yuyulması kimi fəaliyyətlər, eləcə də daha az qeyd olunan (lakin getdikcə aktual əhəmiyyət kəsb edən) vergidən yayınma və transsərhəd ticarətdə səhv hesab-fakturalar daxildir.¹

QMA-ların milli və global bazarlara artan təsiri ilə agentliklər qeyri-qanuni fəaliyyətlərin qarşısını almaq üçün fundamental yanaşmanı yenidən təsəvvür etməyə məcbur olublar. Hüquq-mühafizə və kəşfiyyat orqanları getdikcə daha çox başa düşürlər ki, effektiv çəkəndirmə tək cəza cinayət hökmündən asılı olmamalı, həm də bir çox cinayət əməllərinin əsl məqsədini hədəf almalıdır: mənfəət əldə etmək. Tarixən cinayətkarları çirkin yollarla əldə etdikləri aktivlərdən məhrum etməyin əsas üsulu “məhkumluqdan sonrakı müsadirə” üzərində cəmlənmişdir, baxmayaraq ki, bu cür məhkumluqların əldə edilməsi çox vaxt illər tələb edir.² Beynəlxalq narkotik ticarətinin sürətli inkişafı ilə 1988-ci il BMT-nin Narkotik Vasitələrin və Psixotrop Maddələrin Qanunsuz Dövriyyəsinə Qarşı Konvensiyası (Vyana Konvensiyası) “qanunsuz dövriyyə ilə məşğul olan şəxsləri cinayət əməllərindən əldə etdikləri gəlirlərdən məhrum etmək və bununla da onların bu işə əsas həvəsini aradan qaldırmaq” məqsədi ilə məhkumluqdan sonrakı müsadirə” üçün çərçivə yaratmaq məqsədi daşıyırdı.³ Konvensiya “gələn böyük gəlirlər” də daxil olmaqla “problemin əsas səbəbini” aradan qaldırmağa çalışırdı.⁴ Mütəşəkkil cinayətkarlığın və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinin artması nəticəsində cinayət müsadirəsi inkişaf etdikcə, kriminal subyektlər mükəmməl yurisdiksiyalararası bankçılıq təcrübələri ilə öz mənfəətlərini gizlətməkdə daha bacarıqlı oldular.

BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyası (UNTOC) dövlətləri “cinayət törətmiş şəxsdən iddia edilən cinayətdən əldə edilən gəlirlərin və ya müsadirə edilməli olan digər əmlakın qanuni mənşəyini nümayiş etdirməsini tələb etmək imkanını nəzərdən keçirməyə” təşviq etməklə müsadirə anlayışını daha da genişləndirdi.⁵ “Məhkumluqdan sonrakı müsadirə” üçün artan dəstək ilə ölkələr cinayət aktivlərini bərpa etmək imkanlarını genişləndirməyə çalışdılar. 2003-cü ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası (UNCAC) “Qeyri-məhkumluğa əsaslanan (QMƏ) müsadirə” anlayışını tanıdı. Bu yanaşma beynəlxalq səviyyədə əmlakın müsadirə edilməsinin “cinayətkarın ölümü, qaçması və ya olmaması səbəbindən və ya digər

müvafiq hallarda cinayət məsuliyyətinə cəlb oluna bilməyəcəyi hallarda cinayət hökmü olmadan” mümkünlüyünün əhəmiyyətini vurğulayırdı.⁶ Milli səviyyədə, qeyri-məhkumluğa əsaslanan müsadirə⁷ artıq ABŞ, Antiqua və Barbuda və Birləşmiş Krallıq kimi ölkələrdə populyarlıq qazanmışdı.

QMƏ-nin müsadirə mexanizmlərinin beynəlxalq, regional və milli səviyyələrdə təşviq edilməsinin əsaslandırılmasına və qanunsuz maliyyə axınlarının (məsələn, dövlət aktivlərinin lazımi infrastrukturadan və digər ictimai xidmətlərdən korrupsioner şəkildə yayındırılması) dağıdıcı təsirinin genişlənməsinə baxmayaraq, bir çox yurisdiksiyalar qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivləri ələ keçirmək üçün effektiv üsulları qəbul etməkdə ləng olmuşdur. Bu inkişaf fonunda BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu (UNICRI) *qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin ələ keçirilməsinin sürətləndirilməsində Üstün Təcrübələr* üzrə araşdırma hazırlamaq vəzifəsini öz üzərinə götürmüşdür. Bu tədqiqat həm siyasətçilərə, həm də praktiki təcrübəçilərə effektiv təcrübələrin qəbulu və tətbiqi ilə bağlı təlimat vermək məqsədi daşıyır. Məqsəd təkcə qeyri-qanuni vəsaitlərin hərəkətini izləmək deyil, həm də aktivlərin ələ keçirilməsi proseslərinin səmərəliliyini və effektivliyini artırmaqdır.

Bu hesabat üçün tərtib edilmiş məlumat təkcə stolüstü araşdırmadan əldə edilməmişdir; o, həmçinin müxtəlif sahələr üzrə aktivlərin bərpası üzrə praktikantların, əməliyyat praktikantlarının və siyasətçilərin fikirlərini özündə birləşdirir. Bu töhfələr qeyri-məhkumluğa əsaslanan müsadirə, izah olunmayan var-dövlət, iddia sövdələşməsi (barışıq), uzadılmış müsadirə, dəyər əsasında müsadirə və qanunsuz maliyyə axınlarının daha geniş sahəsi kimi sahələri əhatə edir.

1.1 Qanunsuz maliyyə axınlarının (QMA) tərfi və təsiri

“Qanunsuz maliyyə axınları” termininin universal müəyyən edilmiş tərfi olmasa da, anlayış ilk dəfə 1990-cı illərdə kapitalın qaçmasına istinad etmək üçün ortaya çıxdı. O vaxtdan bəri, bu termin mahiyyətə mürəkkəb və çoxşaxəli olan səmərəli və davranışları etmək üçün təkamül edilmişdir.⁸ QMA termini aktiv qeyri-qanuni fəaliyyətlə və ya daha açıq şəkildə qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş pul və ya digər əlaqəli aktivlərin transsərhəd hərəkətinə istinad etmək üçün istifadə olunur.⁹

Bu aktivlər korrupsiya, qeyri-qanuni ticarət və ya insan və narkotik alveri, qaçaqmalçılıq, saxtakarlıq, reketçilik və terrorizmin maliyyələşdirmə¹⁰ daxilolmaları, lakin əlavə məhdudlaşdırılmayan ağır cinayətlər kimi fəaliyyətlər əldə edilə bilər. Korrupsiya və qeyri-qanuni fəaliyyətlər və kapital itkisi inkişaf və əsas ictimai ehtiyaclar üçün dəyişikliklərə səbəb olan səbəblər siyasi dəyişikliklərə imkan verir və institutlar arasında insanlar

arasında inamın aradan qaldırılması ilə yanaşı, qanunun aliliyinə artan inam yaratmaqla olur.

Bu cür oğurlanmış vəsaitlər ictimai infrastrukturun və əsas səhiyyə və təhsil mexanizmlərinin deqradasiyası ilə nəticələnir – bu, daha az klinika, xəstəxana, məktəb və daha az müəllim, tibb bacısı və həkim və digərləri deməkdir.¹¹

Qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlər çox vaxt onların izlənilməsini və bərpasını çətinləşdirmək məqsədilə həm milli sərhədlər daxilində, həm də xaricində maliyyə institutları vasitəsilə mürəkkəb köçürmə prosesindən keçir. Əksər ölkələrdə bu cür aktivləri effektiv şəkildə izləmək və bərpa etmək üçün əməliyyat və ya insan resursları potensialı yoxdur. Bundan əlavə, əksər ölkələrdə, əgər varsa, prokurorlar qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivləri izləmək üçün məhkəmə-tibbi maliyyə təliminə malikdirlər və hüquq-mühafizə orqanları ənənəvi olaraq aktivlərin axtarışı üçün potensialın artırılması üçün çox az resurs ayırıblar. Bunun əvəzinə onlar yalnız cinayət fəaliyyətində iştirak edən şəxslərin təqsirinin müəyyən edilməsinə diqqət yetirməkdən ibarət ənənəvi paradiqma çərçivəsində fəaliyyətini davam etdirmişlər.

Müstəntiqlərə və prokurorlara (çox vaxt məhkəmə-maliyyə analitiklərinin dəstəyi ilə) aktivləri izləmək, həbs, müsadirə etmək və bərpa etmək səlahiyyətini verən güclü hüquqi mexanizmlər və adekvat büdcələşdirmə ölkənin mütəşəkkil cinayətkarlıq fəaliyyəti və qanunsuz maliyyə axınları ilə mübarizə qabiliyyətinə kəskin təsir göstərə bilər. Qeyri-qanuni əldə edilmiş aktivlərin transsərhəd axını ilə bağlı işlərdə xarici yurisdiksiyalar tərəfindən müəyyən edilmiş sübut və prosesual standartlardakı fərqlər əlavə maneələr yarada bilər – X Ölkəsində adekvat sübut kimi sayılanlar Y ölkəsi üçün kifayət olmaya bilər.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (İƏİT) 2010-2012-ci illər arasında dondurulmuş və geri qaytarılmış aktivlər üzrə apardığı sorğuya əsasən, korrupsiya ilə bağlı təxminən 1,4 milyard ABŞ dolları məbləğində aktivlər dondurulub. Bununla belə, cəmi 147 milyon ABŞ dolları olan bu məbləğin 11%-dən az hissəsi öz ölkələrinə qaytarılıb.¹² Belə məhdud bərpa rəqəmləri fonunda, bir çox ölkələr qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin həbsi və müsadirə edilməsində onların effektivliyinin artırılmasında hüquq-mühafizə orqanlarına və prokurorlara kömək etmək üçün hüquqi çərçivələr tətbiq etmişlər. Bu tədbirlər həm ölkə daxilində, həm də sərhədlər boyu qanunsuz maliyyə axınlarının (QMA) aradan qaldırılmasına yönəlib.

1.2 Aktivlərin bərpası prosesi

Aktivlərin bərpası ilə bağlı aparılan araşdırmalar göstərir ki, hüquq-mühafizə orqanları (o cümlədən prokurorlar) və məhkəmə orqanları qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin

dondurulması, müsadirəsi və qaytarılması üçün müxtəlif mexanizmlərdən istifadə edirlər. Bu mexanizmlər, aktivlərin bərpası üçün yalnız cinayət hökmünə etibar etmək (və gözləmək) kimi ənənəvi konsepsiyadan kənara çıxır. Ölkələr qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin həbsi və müsadirəsi üçün mülki müsadirə, məhkəmə prosesi (cinayət işlərinin barışıq və ya danışıqlar yolu ilə həlli), uzadılmış müsadirə və dəyər əsasında müsadirə, habelə vergi və gömrük orqanlarının səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi kimi sürətləndirilmiş mexanizmlər yaratmışlar. Əsas hüquqi proses hər bir halda (və yurisdiksiyadan yurisdiksiyaya qədər) fərqli olsa da, oğurlanmış aktivlərin bərpasının həyat dövrü oxşar olaraq qalır.

Kəşfiyyat məlumatlarının toplanması üzrə məsul işçiləri və analitikləri təyin etmək çox vaxt oğurlanmış aktivləri bərpa etmək üçün ilk addımdır. Bu sosial məmurlar toplayır, potensial ehtiyat edir və zərərli fəaliyyətin məhsulu olmasında ehtiyatlı bilinən pul və əmlakın hərəkətini izləyir. Bu, dövlət qurumları tərəfindən idarə olunan vergi vasitələrinin reyestrləri, torpaq reyestrləri, bank nəzarəti, və gömrük məlumat bazaları kimi açıq mənbə kəşfiyyatının (AMK) və məlumat bazalarının fəaliyyətini idarə etmək mümkündür.

Ehtiyacdən və mövcud (məhdud olsa da) resurslardan asılı olaraq xüsusi təhqiqat üsulları da tətbiq oluna bilər; bu üsullar tez-tez müdaxilənin səviyyəsindən asılı olaraq ya böyük prokurorun, ya da hakimin və ya hər ikisinin icazəsini tələb edir (məsələn, elektron nəzarət, axtarış və müsadirə əmrləri, bank hesablarına nəzarət əmrləri və s.).

Rəsmilər qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərlə bağlı potensial halları araşdırarkən, onların köçürülməsi, məhv edilməsi və ya yoxa çıxması riskinin qarşısını almaq və ya azaltmaq üçün bu aktivlərin təhlükəsizliyini təmin etmək vacib ola bilər. Bunu nəzərə alaraq, bu cür aktivlərin dondurulması və ya müsadirə edilməsinə dair göstərişlər verilə bilər.

QMA-ların və digər qeyri-qanuni əldə edilmiş aktivlərin xarakteri, eləcə də cinayət müəssisələrinin xarici yurisdiksiyalardakı aktivləri gizlətmək üçün istifadə etdiyi ümumi taktikalara görə, Qarşılıqlı Hüquqi Yardım (QHYY) vasitəsilə beynəlxalq əməkdaşlıq (məsələn, həmin xarici yurisdiksiyada bu cür aktivlərin dondurulması və ya müsadirə edilməsi üçün sərəncamın alınması) həyati əhəmiyyət kəsb edir. Bununla belə, aktivlərin bərpası prosesində ondan kifayət qədər istifadə olunmur. Bəzi hallarda, transsərhəd işçi qrupları yaradılmış və əhəmiyyətli miqdarda qeyri-qanuni əldə edilmiş aktivlərin ələ keçirilməsi və ölkələr arasında bölüşdürülməsində yüksək məhsuldarlığa malik olduqları sübut edilmişdir.

Aktivlərin ələ keçirilməsindən əvvəl çirkli pulların yuyulmasında və ya digər İFF-lərdə şübhəli bilinən şəxslərə dair sübutların toplanması zərurəti kimi əlavə beynəlxalq

əməkdaşlıq da tələb oluna bilər. Şəxsi və cinayət şəbəkələrinin geniş əhatə dairəsi əlavə aktivlərin, o cümlədən mərmə şirkətlər kimi müəssisələrə məxsus olanların müəyyən edilməsinə səbəb ola bilər. Bu kontekstdə Maliyyə Kəşfiyyat İdarələri üçün Eqmont Qrupu kimi mövcud rəsmi transsərhəd şəbəkələrdən və ya Camden Aktivlərin Bərpası üzrə İdarələrarası Şəbəkə (CABİŞ) kimi qeyri-rəsmi şəbəkələrdən istifadənin transsərhəd əməkdaşlığı asanlaşdırmaq üçün əvəzsiz olduğunu sübut edilmişdir.

2.

**Birləşmiş Millətlər
Təşkilatının Korrupsiyaya
qarşı Konvensiyası və
Birləşmiş Millətlər
Təşkilatının Transmilli
Mütəşəkkil Cinayətkarlığa
qarşı Konvensiyası –
Aktivlərin bərpası ilə bağlı
müddəalar**

Cinayətkarları təqib etmək və qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivləri geri qaytarmaq üçün müxtəlif hüquqi mexanizmlərin yaradılması həm korrupsiya, həm də mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə üçün vacibdir. Bu cür tədbirlər təkcə cinayətkar davranışın arxasında duran maliyyə motivlərini aradan qaldırmır, həm də cinayətkarları qanunsuz qazanlarından məhrum edir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası (UNCAC) dövlətlərin korrupsiya aktları ilə əlaqəli aktivləri ələ keçirmək üçün həyata keçirməli olduğu geniş tədbirlər çərçivəsini təqdim etmişdir.

BMT-nin Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası yolu ilə əldə edilmiş aktivlərin geri alınması ilə bağlı əsas müddə 51-59 yer ala-cu maddələrdə. Bunlara, məsələn, qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin həqiqi və ya benefisiar sahiblərinin müəyyən edilməsi üzrə öhdəliklər (52-ci maddənin 1-ci bəndi),¹³ dövlət məmurları üçün effektiv maliyyə açıqlaması sisteminin yaradılması öhdəliyi (52-ci maddənin 5-ci bəndi)¹⁴, xarici yurisdiksiyalarda çıxarılan müsadirə haqqında qərarların, o cümlədən, mümkün olduqda, cinayət hökmünə əsaslanmayan müsadirə haqqında qərarların (54-cü maddənin 1(a) və 1(c) bəndi)¹⁵, və (əlbəttə) müsadirə edilmiş hər hansı əmlakı zərərçəkmişin yurisdiksiyasına qaytarmaq öhdəliyi (Maddə 57)¹⁶ daxildir. Bununla belə, BMT-nin Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası iki dövlətə sərhədyanı əməkdaşlığı təşviq etmək və həvəsləndirmək vasitəsi kimi aktivlərin bəzilərini (faydalı olduqda) bölüşmək üçün ayrı-ayrılıqda müqavilələr bağlamağı qadağan etmir (Maddə 57, paraqraf). 5).¹⁷

Eynilə, BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyasının (UNTOC) 12-ci maddəsində vurğulanır:

İştirakçı dövlətlər öz daxili hüquq sistemləri daxilində aşağıdakıların mümkün olan ən böyük ölçüdə müsadirə edilməsini təmin etmək üçün zəruri ola biləcək tədbirləri görəcəklər: (a) Bu Konvensiyanın əhatə etdiyi cinayətlərdən əldə edilən cinayət gəlirləri və ya dəyəri bu gəlirlərinkinə uyğun gələn əmlak; (b) bu Konvensiyanın əhatə etdiyi cinayətlərdə istifadə edilmiş və ya istifadə üçün nəzərdə tutulmuş əmlak, avadanlıq və ya digər alətlər. (1-ci bənd)

12-ci Maddənin 2-ci və 5-ci bəndləri həmçinin dövlətlərdən qeyri-qanuni əldə edilmiş aktivlərin, eləcə də belə əldə edilən gəlirlərin dondurulması və müsadirə edilməsi üçün oxşar tədbirlər görməyi tələb edir.

Müasir dövrdə aktivlərin bərpası baxımından 12-ci maddənin bəlkə də ən mühüm müddəələrindən biri 7-ci bənddə yer alır:

İştirakçı dövlətlər cinayət törətmiş şəxsdən iddia edilən cinayət yolu ilə əldə edilmiş gəlirlərin və ya müsadirə edilməli olan digər əmlakın qanuni mənşəyini göstərməsini tələb etmək imkanını nəzərdən keçirə bilər ki, bu tələb onların daxili

qanunvericiliyinin prinsiplərinə və məhkəmə və digər proseslərin xarakterinə uyğun olsun.

Bir çox dövlətlər tərəfindən kifayət qədər istifadə olunmayan bu müddəa dövlətlərdən müsadirəyə əsaslanmayan müsadirə işlərində sübut öhdəliyini ləğv etməyi tələb etmir. Dövlətlər həbs qoyulmalı və müsadirə edilməli olan hər hansı aktivlərin cinayətin hansısa forması ilə əlaqəli olduğunu nümayiş etdirərək prokurorlardan (istər cinayət, istərsə də mülki prosesdə) minimum öhdəliyi yerinə yetirməyi tələb edə bilər və etməlidir. Bu standart mülki müsadirə prosedurlarını qəbul etmiş əksər yurisdiksiyalarda geniş yayılmışdır. Bu öhdəlik yerinə yetirildikdən sonra öhdəlik sözügedən əmlaka qanuni mülkiyyət tələb etmək istəyən hər kəsə keçir və onlardan aktivləri qanuni və vicdanla əldə etdiyini sübut etməyi tələb edir.

Qeyd etmək vacibdir ki, 12-ci maddənin 7-ci bəndi dövlətləri cinayət prosesində fiziki şəxslərdən öz aktivlərinin qanuni mənşəyini sübut etməyi tələb etməyə məcbur etmir. Dünyanın bir çox yurisdiksiyalarında sübut olunduğu kimi, fərdlərdən öz aktivlərinin qanuni mənşəyini nümayiş etdirmələrinin tələb edilməsi (Dövlət öz sübut öhdəliyini yerinə yetirdikdən sonra) hər hansı cinayət prosesindən tamamilə asılı olmayaraq mülki məhkəmə prosesində eyni şəkildə həyata keçirilə bilər.

Bundan əlavə, BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyası-nın 12-ci maddəsinin 8-ci bəndi dövlətlərə vurğulayır ki dövlət qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulan hər hansı müddəalar bu cür əmlakı əldə etmiş üçüncü şəxslərin bunu vicdanla etdiklərini məhkəməyə nümayiş etdirmələrini qadağan etməməlidir, bu halda onların aktivləri müsadirə olunmayacaqdır. Bu, satıcının narkotik ticarətində iştirakına şübhə etmədən kiminsə narkotik alverçisindən ədalətli bazar qiymətinə nəqliyyat vasitəsi və ya əmlak alması vəziyyətini əhatə edə bilər. Təbii ki, əgər şəxs ədalətli bazar dəyərini ödəməsəydi və ya satıcının cinayət fəaliyyətində iştirak etdiyini ağılabatan şəkildə bilsəydi, bu cür "xoş məram" şübhə altına alınardı və şübhə altına alınmalıdır.

Aktivlərin bərpası üçün bu kifayət qədər möhkəm çərçivəyə baxmayaraq, faktiki təcrübə mürəkkəb və çətin olaraq qalır və əksər ölkələrdə hələlik standart təcrübə deyil. Bu mürəkkəblilik çox vaxt institutlararası koordinasiya və əməkdaşlığın olmamasından qaynaqlanır. Bəzi yurisdiksiyalarda polis prokurorlarla krediti bölüşməkdən çəkinə bilər, banklar (dəyərli müştərilərini itirməkdən qorxaraq) polis və ya prokurorlarla əməkdaşlığa müqavimət göstərə bilər və hakimlər çirkli pulların yuyulmasında şübhəli bilinən şəxslərin maliyyə hesabatlarını açıqlamaq üçün banklara əmr vermək istəməyə bilər. Bundan əlavə, maliyyə kəşfiyyat idarələri (şübhəli maliyyə əməliyyatları haqqında hesabat alan qurumlar) tərəfindən təqdim edilən məlumatlar polis və ya prokurorlar üçün faydalı (tədbir edilə bilər) formatda olmaya bilər. Müəyyən sahələrdə qurumların yurisdiksiyaları

arasında toqquşmalar böyük korrupsiya və ya mütəşəkkil cinayətkarlıq halları ilə mübarizə aparmaq üçün qurumlar arasında birgə işçi qrupların formalaşmasına mane ola bilər. Bu məsələlərlə yanaşı, dövlət qanunları qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin dondurulması, həbsi və müsadirəsi, habelə həbs və ya müsadirə edildikdə onların idarə edilməsi ilə bağlı mandatların üst-üstə düşməsi ilə nəticələnə bilər.

Təbii ki, yuxarıda qeyd olunan məsələlərin bəziləri həm milli, həm də transsərhəd səviyyədə qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivləri effektiv və səmərəli şəkildə ələ keçirmək və müsadirə etmək məqsədi daşıyan şəxslər üçün adekvat təlimin olmaması ilə daha da mürəkkəbləşir. Çox vaxt yalnız cinayətdə şübhəli bilinən şəxslərə diqqət yetirən bir çox polis və prokurorluq orqanları qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivləri izləmək və ələ keçirtmək üçün tələb olunan texniki təcrübəyə malik deyillər. Bu çatışmazlıq bu cür texniki təcrübənin əldə edilməsi və ondan istifadə edilməsi üçün yuxarıdan aşağıya institusional prioritetlərin olmaması ilə uzlaşır.

Nəhayət, müasir metodlar hər bir ölkədə praktikantlar üçün mövcud olsa da, qanunvericilər (və onların işçiləri) hələ də polis, prokurorlar və hakimlər kimi qurumlara öz işlərini daha səmərəli şəkildə yerinə yetirmək imkanı verən müəyyən hüquqi mexanizmlərin (məsələn, mülki müsadirə) dəyərini və zəruriliyini başa düşməlidirlər.¹⁸

Aktivlərin bölüşdürülməsi

BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyasının 14-cü maddəsi beynəlxalq əməkdaşlığın asanlaşdırılmasına töhfə verə biləcək aktivlərin ayrı-ayrılıqda və ya müntəzəm olaraq bölüşdürülməsinə dair sazişlərin bağlanmasına yer və xüsusi diqqət ayırır (xüsusilə müsadirə hüquq-mühafizə orqanlarının əlaqələndirilmiş əməliyyatları çərçivəsində baş verdikdə).¹⁹ Bərpa edilmiş aktivlərin bölüşdürülməsi milli səviyyədə də baş verə bilər. Məsələn, Birləşmiş Krallıqda (Böyük Britaniya) aktivlər onların bərpasına töhfə verən səlahiyyətli orqanlar arasında bölüşdürülür, İtaliyada isə onlar çox vaxt sosial təkrar istifadə layihələri üçün QHT-lərə həvalə edilir.

Maliyyə Fəaliyyəti üzrə İş Qrupunun (MFİQ) tövsiyələri²⁰

MFİQ 40 tövsiyələri korrupsiyaya və çirkli pulların yuyulmasına qarşı global mübarizədə mühüm alət rolunu oynayır və ölkələr üçün müxtəlif hüquqi və əməliyyat sistemləri çərçivəsində həyata keçirmək üçün hərtərəfli çərçivə təmin edir.

Tövsiyə 4:

Ölkələr bu cür gəlirlərin və ya alətlərin bu tələbin onların daxili qanunvericilik prinsiplərinə uyğun olacağı dərəcədə **cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmədən müsadirə edilməsinə (Qeyri-məhkumluğa əsaslanan müsadirə)** imkan verən və ya cinayət törədən şəxsin müsadirə olunmalı olduğu iddia edilən əmlakın qanuni mənşəyini göstərməsini tələb edən tədbirləri nəzərdən keçirməlidir.

Tövsiyə 38:

Ölkələr xarici ölkələrin [qanunsuz əldə edilmiş aktivləri] müəyyən etmək, dondurmaq, həbs və müsadirə etmək üçün müraciətlərinə cavab olaraq **operativ tədbirlər** görmək səlahiyyətinə malik olmasını təmin etməlidirlər. Bu səlahiyyətə, onların daxili qanunvericiliyinin əsas prinsiplərinə zidd olmadığı halda, **qeyri-məhkumluğa əsaslanan müsadirə prosedurları** və müvafiq müvəqqəti tədbirlər **əsasında verilmiş sorğulara cavab vermək** imkanı daxil olmalıdır.

Tövsiyə 38 üçün şərh:

Qeyri-məhkumluğa əsaslanan müsadirə prosedurları ilə bağlı əməkdaşlıq haqqında sorğular kontekstində ölkələrin bu xarakterli hər sorğuya cavab vermək üçün həmişə hüquqi səlahiyyətləri olmaya bilər, lakin ən azı ölüm, qaçma, yoxluq kimi səbəblərə görə cinayətkarın əlçatmaz olduğu və ya cinayətkarın şəxsiyyətinin məlum olmadığı hallarda bunu etmək imkanına malik olmalıdırlar.

3.

**Müsadirə üçün
sürətləndirilmiş
mexanizmlər**

3.1. Mülkiyyətə əsaslanan müsadirə (Mülki Müsadirə) – Qlobal trend

Aktivlərin müsadirəsi kontekstində beynəlxalq səviyyədə əsasən istifadə edilən bir neçə üsul var: cinayət müsadirəsi və mülki və ya inzibati qaydada müsadirə. Kifayət qədər sübut toplandıqdan sonra adətən cinayət işi şəklində məhkəmə prosesləri başlanır. Ənənəvi təcrübələr adətən konkret bir şəxsə qarşı cinayət işinin başlanmasını əhatə edir, lakin bu, çox nadir hallarda olsa da, cinayət məhkəməsinin hakimi tərəfindən həmin şəxsin aktivlərinin dondurulması və ya müsadirə edilməsi barədə qərar verilir. Cinayət mühakiməsi sferasında aktivlərin həbsini və müsadirəsini sürətləndirmək üçün bir neçə üsul mövcud olsa da, məsələn, iddia üzrə sövdələşmə və ya barışıqdan istifadə, cinayətdə iştirak edən şəxslərin əmlaklarına həbs qoyulması və müsadirə edilməsi üçün prokurorların və məhkəmələrin səlahiyyətlərini heç olmasa genişləndirmək üçün bu sahədə əlavə üsullardan (mütləq o qədər də tez olmasa da) istifadə oluna bilər. Bunlara daha sonra bu hesabatda müzakirə olunan “uzadılmış müsadirə” və “dəyər əsaslı müsadirə”dən istifadə daxil ola bilər.

Bununla belə, artan tezliyə görə yurisdiksiyalar aktivlərin “cavabdeh” hesab edildiyi mülkiyyətə əsaslanan prosedurları qəbul edir və tətbiq edirlər (və bu cür aktivlərə mülkiyyət hüququnu əsaslı surətdə iddia edə bilən hər kəs - qeydiyyatdan keçmiş müəllif hüququ sahibi - icraat haqqında məlumatlandırılır). Bu cür icraatlarda məhkəmənin kimisə cinayətdə təqsirli bilmək və ya kimisə azadlıqdan məhrum etmək səlahiyyəti yoxdur. Aktivlərin dondurulması və ya müsadirə edilməsi barədə qərar verilir və yalnız müəyyən edilməli olan şey, sözügedən aktivlərin cinayət fəaliyyəti ilə əlaqəli olub-olmamasıdır.

“Həqiqi mülkiyyət əsaslı icraat hər hansı paralel və ya əvvəllər baş vermiş cinayət işinin mövcudluğundan asılı deyil”.

Aktivlərin geri qaytarılmasının yuxarıda qeyd olunan formaları eyni məqsədləri və əsaslandırılmalara malikdir: qeyri-qanuni mənşəli aktivlərin dövlət tərəfindən müsadirə edilməsi və cinayətkarların cinayət yolu ilə əldə etdikləri mənfəətdən məhrum edilməsi. Nəzəri olaraq, bu, cinayətkarları cinayət törətməkdən çəkindirir, eyni zamanda, istər fərdlər, istərsə də dövlət qurbanlarına kompensasiya ödəyir. Cinayət müsadirəsi ilə mülkiyyət əsaslı və ya mülki müsadirə arasında əsas fərq aktivlərin müsadirə edilməsi prosedurunda (və çox vaxt sürətdə) olur. Cinayət müsadirə üsulları cinayət mühakiməsi və məhkumluq tələb edir, bunun yekunlaşması çox vaxt illər çəkir, mülki müsadirə prosesi isə çox vaxt bir ildən az müddətdə aktivlərin daimi müsadirəsi ilə bağlı qərara gətirib çıxarır.

Mülkiyyət əsaslı və ya mülki müsadirə prosesində dövlət hələ də sübut təqdim etmək öhdəliyini daşıyır, lakin çox vaxt daha aşağı standartlara uyğundur; bir çox ümumi hüquq yurisdiksiyalarında standart adətən aktivlərin cinayətin "çox güman" ki hansısa forması ilə, mahiyyətə ehtimallar balansı ilə əlaqəli olmasıdır.²¹

Cinayət müsadirəsi

Xüsusiyyətlər

- Şəxsin mühakimə olunmasını tələb edir.
- Müsadirə yalnız şəxsin cinayət törətməkdə təqsirli bilindiği halda təyin edilir.
- Fiziki cinayətlərə görə məsuliyyəti edilərkən, onun azadlıqdan idarə edilməsi riski ilə ciddi şəkildə standartı təmin edilir. Bununla belə, aktivlər və cinayət fəaliyyəti arasında əlaqə qurulduqda buna ehtiyac olmaya bilər.
- Çox vaxt müsadirə qərarını təmin etmək bir neçə il çəkir.

Mülki müsadirə

Xüsusiyyətlər

- Yalnız aktivlərin cinayətin hansısa forması ilə əlaqəsinin mühakimə olunması.
- Aktiv sahibinin cinayət təqsirinin mühakimə olunmasını tələb etmir (nə də icazə vermir).
- Daha aşağı sübut standartı, tez-tez "ehtimallar balansı" - Bu aktivlərin cinayətin hansısa forması ilə əlaqəli olması ehtimalı daha çoxdur?
- Müsadirə qərarını təmin etmək üçün çox vaxt iki ildən, əksər yurisdiksiyalarda isə bir ildən az vaxt tələb olunur.

Məhkəmənin mülki müsadirə instansiyalarında şəxsləri cinayət törətməkdə təqsirli bilmək və ya onların azadlığını məhdudlaşdırmaq səlahiyyəti olmadığından, sadəcə müəyyən aktivlərin ehtimal mənbəyini müəyyən edərkən bu azaldılmış sübut öhdəliyinə icazə vermək üçün etibarlı əsas var.²²

Mülki müsadirə həm də cinayət işinin irəli sürülməsinə mane olan digər texniki və ya prosesual səbəblər olduqda prokurorlara ayrıca mülki məhkəmə icraatına müraciət etmək imkanı verir. Bura, məsələn, müttəhimin ölümü, onun yurisdiksiyadan qaçması, onun bu cür proseslərdə iştirak etmək istəməməsi və ya BMT-nin Korrupsiyaya qarşı

Konvensiyasının 54(1)c maddəsində vurğulandığı kimi, "digər müvafiq hallar" daxil ola bilər. Bu cür digər uyğun hallara, məsələn, müttəhimin əhəmiyyətli siyasi təsirə malik ola bilməsi, cinayət təhqiqatının qeyri-mümkün və ya qeyri-real olması və ya aktivlərin sahibinin naməlum olduğu hallar daxil ola bilər (məsələn, kuryer şübhəli aktivləri daşıyarkən tutulub və aktivlərin sahibini müəyyən etmək mümkün deyil).²³

Təqsirləndirilən şəxsin təqibdən "qorunmuş" sayıla biləcəyi hallar yarana bilər; bununla belə, cinayət təqibindən müdafiə qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərə iddia qaldırmağa mane olmamalıdır. Bu kontekstdə BMT-nin Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası təklif edir ki, iştirakçı Dövlətlər "öz vəzifələrinə görə dövlət məmurlarına verilən hər hansı müdafiə və ya hüquqi imtiyazlar və lazım gəldikdə bu Konvensiyaya uyğun olaraq müəyyən edilmiş cinayətləri effektiv şəkildə araşdırmaq, təqib etmək və mühakimə etmək bacarığı arasında lazımı tarazlığı saxlasınlar."²⁴

Mülki müsadirə və ya müsadirə vasitələri bu ssenarilərə tətbiq oluna bilər, çünki bu, şəxsə və/və ya cinayət məsuliyyətinə cəlb olunma ehtimalının az və ya qeyri-mümkün olduğu hala qarşı deyil qanunsuz yolla əldə edilmiş əmlaka qarşı əmlaka əsaslanan hərəkətdir.

Bununla belə, qeyd etmək vacibdir ki, əmlaka əsaslanan mülki müsadirə ilə bağlı hüquqi bazaların mövcudluğu yuxarıda sadalanan hallardan asılı olmamalıdır. Mülkiyyətə əsaslanan icraat, təqsirkarın sübut həddinə uyğun gəlmədiyinə görə əsas cinayətdən bəraət alması halında faydalıdır – məsələn, bəzi ümumi hüquq yurisdiksiyalarında "ağlabatan şübhədən kənar" sübut tələb olunur. Cinayət hökmünü təmin etmək üçün adekvat sübut olmasa da, ehtimallar balansı standartına əsaslanaraq, aktivlərin cinayət fəaliyyəti ilə əldə edildiyini sübut etmək üçün kifayət qədər sübutlar ola bilər. Bu, məhkəmələrə fərdin qiymətləndirilməsi ilə aktivlərin qiymətləndirilməsi arasında fərq qoymağa imkan verir və sonuncunun qiymətləndirilməsi üçün zəruri sübut öhdəliyi azalır. Bununla belə, ədalət və mənəvi öhdəlik prinsiplərinə uyğun olaraq, cinayət fəaliyyəti ilə bağlı aktivlərin geri alınmasını asanlaşdırır.

Bir çox yurisdiksiyalarda mülkiyyətə əsaslanan icraat əmlakın müsadirəsi ilə bağlı qərarın qəbul edilməsi üçün çəkilən vaxtı bir neçə il müddətindən (adi cinayət işlərində göründüyü kimi) bir neçə aya qədər azaldır. Bu, ictimaiyyətin ədliyyə sisteminin səmərəliliyinə, xüsusən də aktivlərin bərpasına inamını artırır və bərpa edilmiş aktivlərin yüksək prioritet inkişaf ehtiyaclarının həllinə yönəldildiyini nümayiş etdirmək üçün daha geniş imkanlar təqdim edir və bununla da ədliyyə sisteminin vətəndaşlara necə fayda verdiyini nümayiş etdirir.

Bu cür sürətləndirilmiş mülkiyyətə əsaslanan icraatın dəyərini baxmayaraq, prokurorlar aktivlər və onların cinayət mənşəyi arasında kifayət qədər əlaqə yaratmaqda hələ də

problemlərlə üzləşə bilərlər. Əksər yurisdiksiyalarda sübut öhdəliyi bu əlaqəni nümayiş etdirmək üçün dövlətin (prokurorların) üzərində qalır.

Bundan əlavə, sübut üçün tələb olunan spesifiklik səviyyəsi dəyişir. Müəyyən bir tarixdə aktivlərlə konkret cinayət arasında birbaşa əlaqə yaratmağa məcbur edən yurisdiksiyalar çox vaxt mülkiyyətə əsaslanan icraatları səmərəsiz edir. Çünki bir çox araşdırmalar konkret tarixdə konkret cinayət nəticəsində əldə edilmiş aktivlər arasında belə birbaşa əlaqəni həmişə aşkar edə bilmir.

Digər tərəfdən, digər yurisdiksiyalar dövlətdən aktivlərin ümumən cinayətlə əlaqəli olduğunu göstərməyi tələb etməklə daha uyğun yanaşma tətbiq etmişlər. BuBu, aktivlərə malik olan şəxsin başqa müəyyən edilə bilən gəlir mənbəyinə malik olmadığını göstərən sübutlarla tamamlana bilər. Bu cür yanaşma xüsusən də qərarın heç bir iştirakçı tərəfin cinayət məsuliyyətinə aidiyyəti olmadığı hallarda uyğun tarazlığa nail olur.

Bir çox hallarda qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlər iştirakçı və ya xəbərsiz üçüncü şəxslər (məsələn, saxta şirkətlər, romantik tərəfdaşlar, ailə üzvləri və ya digər dostlar) tərəfindən saxlanılır və ya üçüncü şəxslərə ötürülür və bununla da həmin fiziki və ya hüquqi şəxslərə (hansı ki ən yaxşı halda ilkin cinayət əməlinə yalnız periferik iştirakçı ola bilər) qarşı cinayət işinin başlanmasını çətinləşdirir; bu ssenarilər praktikada prokurorları cinayət işi başlamaqdan çəkindirir və beləliklə, bu cür aktivlərə sahib olanlar üçün ədalətsiz qazancla nəticələnir. Prokurorlar mülkiyyət əsaslı və ya mülki müsadirə, əmlakın özünə qarşı icraat ilə yuxarıda qeyd olunan ssenarilərin öhdəsindən gələ bilərlər.

Bundan əlavə, əksər yurisdiksiyalarda köhnəlmiş hüquqi müddəalar hələ də qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin sahibinin ölümündən sonra vərəsələrə keçməsinə icazə verir. Bu, varislər üçün gözlənilməz bir qazanc olsa da, cinayət fəaliyyətindən heç kimin faydalanmamasına dair əsas prinsipə ziddir.

Peruda mülki müsadirə

"Extinción de Dominio"nun hüquqi konsepsiyası²⁵

2018-ci ilin avqustunda Peru hüquqi aparatına mülki müsadirənin yeni formasını yaratmaq üçün qanunvericilik təqdim etdi. Exinción de dominio (təxminən "mülkiyyətin yox edilməsi" kimi tərcümə olunur) kimi tanınan bu hüquqi mexanizm Peru məhkəmələrinə aktivlərin sahibinin konkret bir cinayətə görə mühakimə oluna bilmədiyi hallarda aktivlərin geri alınması üçün sərəncamlar verməyə imkan verir.²⁶ Peru məhkəmələri mülki müsadirəni yalnız cinayət mühakiməsi mümkün olmadıqda tətbiq edə bilər ki, bu da yanaşmanı digər mexanizmlərlə müqayisədə daha fokuslanmış edir.²⁷ Peruda exinció de dominio-nun tətbiqi bu cür işlərə baxılması üçün məsul olan

İxtisaslaşdırılmış Prokurorluğun, məhkəmələrin və hakimlərin yaradılmasına səbəb olmuşdur.²⁸

Moşe Rotşild nümunəsi

Bu işə cəlb olunan aktivlər Alberto Fujimori hökuməti dövründə həddindən artıq qiymətləndirilmiş MiQ-29 və Sukhoi Su-25 təyyarələrinin alınması üzrə müqavilələrdən əldə edilib. Bank hesabının benefisiar sahibinin Peru yurisdiksiyasından və təqibindən yayınmaq üçün İsrailə qaçan alman-İsraili iş adamı Moşe Rotşild olduğu müəyyən edilib. İsrail Rotşildi ekstradisiya etmədi və buna görə də Peru hakimiyyəti ona qarşı cinayət işi qaldıra bilmədi. Exinción de dominio (mülki müsadirə) haqqında qanundan istifadə edərək məhkəmə müəyyən etdi ki, Rotşild Belarus və Peru arasında korrupsiyaya uğramış silah alqı-satqısı müqavilələrindən komissiya almaqda iştirak edib, nəticədə müsadirə haqqında sərəncam verildi. Sonda, Peru hökuməti təxminən 8,5 milyon ABŞ dolları dəyərində olan aktivləri müsadirə etdi.²⁹

Perunun mülki müsadirədən istifadəsinə dair ümumi şərhlər

Qismən oxşar Kolumbiya qanunvericiliyinə əsaslanan Perunun mülki müsadirə qanunu bir çox Latın Amerikasına ölkələrində təkrarlandı və sonda regionda yüz milyonlarla ABŞ dolları dəyərində olan çoxsaylı uğurlu aktivlərin geri qaytarılması ilə nəticələndi. Təkcə Peruda, 2019 və 2021-ci illər arasında ölkənin mülki müsadirə qanunu vasitəsilə 25 milyon ABŞ dollarından çox dəyərində aktiv bərpa edilib.³⁰ Qanun cinayəti törətməkdə şübhəli bilinən şəxs məhkum olunmamışdan əvvəl ölsə və ya başqa yurisdiksiyaya qaçsa belə, prokurorlara aktivləri geri qaytarmağa imkan verir və prokurorlara qanunsuz yolla əldə edilmiş aktivləri onların kimə məxsus olmasından asılı olmayaraq geri qaytarmağa imkan verir.

Müasir aktivlərin bərpası kontekstində, xarici yurisdiksiyalara qaçma kimi ssenarilərin ifşa etdiyi əhəmiyyətli çatışmazlıq, BMT-nin Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası və BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyasının mandatına uyğun olaraq, bir çox dövlətlərin digər dövlətlərin məhkəmələri tərəfindən verilmiş mülki müsadirə qərarlarını qəbul etmək istəməməsidir. Bu uğursuzluq aktivlərin bərpasında transsərhəd əməkdaşlığı ciddi şəkildə əngəlləyir və qanunsuz yolla əldə edilmiş aktivlərin cinayətkarların qaçdığı Dövlətlərdə cəzasız olaraq dövriyyəyə davam etməsinə imkan verir. Təəssüf ki, Avropa Komissiyası daxilində bəzi səylərə baxmayaraq, bir çox Avropa İttifaqı (AI) dövlətləri həm mülki müsadirə haqqında qanunların qəbulunda, həm də mülki müsadirə üçün xarici məhkəmə qərarlarının tanınmasında hələ də geri qalırlar.³¹ Eynilə, Tunis kimi bəzi ölkələr bu mövzuda qanun layihələri hazırlasalar da, Yaxın Şərq və Şimali Afrika kimi digər bölgələr hələ də mülki müsadirə qanunlarını qəbul etməmişdir.

İrlandiya - Avropada Mülki Müsadirə Modeli

İrlandiya mülki müsadirə prosedurunda, eləcə də müsadirə üçün sürətləndirilmiş mexanizmlərin digər formalarında, məsələn, səlahiyyətli vergi və sosial rifah orqanları vasitəsilə dünya miqyasında liderlik edən Avropa İttifaqı daxilində müsbət istisna kimi dayanır. İrlandiyada mülki müsadirə mütəşəkkil cinayətə cavab olaraq bir qədər “reaktiv” müsadirə modelindən daha “proaktiv” cinayətlə mübarizə strategiyasına keçidi qeyd etdi.³²

Cinayətdən Gəlirlər Qanunu (1995-ci ildə qüvvəyə minmiş və 2005-ci ildə düzəlişlər edilmişdir) vasitəsilə İrlandiya cinayətdən əldə edilən gəlirləri cinayət əməli nəticəsində və ya onunla əlaqədar əldə edilən hər hansı əmlak kimi müəyyən etmişdir; xarici əmlak və xarici cinayətdən əldə edilən gəlirlər də daxil olmaqla və bu tərifləri geriyə tətbiq edir.

Mülki müsadirə prosesində İrlandiya, xüsusilə şahidlər qorxudula və rəsmi ifadə verməkdən çəkinə bildikdə, dəyərli məlumatların toplanmasına imkan verən maraqlı vətəndaşların və ya məxfi məlumat verənlərin hesabatları kimi eşitmə sübutlarına icazə verir.

İrlandiya 1996-cı ildə İrlandiya Polisindən müstəqil bir qurum olan Cinayət Aktivləri Bürosunu (CAB) yaratdı.³³ CAB, yalnız aktivlərin özlərinə fokuslanaraq, fərdlərin cinayət fəaliyyətindən əldə edilən heç bir aktivdən faydalanmamasını təmin etmək üçün yaradılmışdır. Bu, özlüyündə digər ölkələr üçün dəyərli bir model olmalıdır. Cinayət yolu ilə əldə edilmiş aktivlərin ələ keçirilməsi və mühafizəsi üçün bütün lazımi tədbirləri görmək səlahiyyətinə malik olan CAB qanunsuz əldə edilmiş aktivlərin axtarışı, həbsi və müsadirə edilməsi kimi əsas missiyasını yerinə yetirməsini təmin etmək üçün milli polis və digər qurumlardan ezam olunmuş vəzifəli şəxslərlə işləyir. CAB-nin uğuruna töhfə verən əsas amillərdən biri onun çoxsaylı agentlik verilənlər bazasına, o cümlədən Gəlir Xidmətinin və Sosial Müdafiə orqanına daxili çıxışıdır. Məlumat mübadiləsi qarşılıqlıdır: məsələn, Gəlir Orqanları CAB-ni bəyan edilmiş gəlirləri haqqında məlumatla təmin edir, CAB isə vergi tətbiqi səylərinə kömək etmək üçün araşdırmalar zamanı əldə etdiyi müvafiq məlumatı Gəlir Orqanları ilə bölüşməklə qarşılıqlı əlaqə yaradır. CAB və Sosial Rifah orqanı arasında oxşar əməkdaşlıq mövcuddur ki, bu da sonuncuya sosial rifah saxtəkarlığını aradan qaldırmağa imkan verir.³⁴ CAB üçün və ya onunla əlaqəli işləyən işçilərin əksəriyyəti təhlükəsizlik səbəbi ilə ciddi anonimlik qaydalarına uyğun fəaliyyət göstərir.

Cinayət fəaliyyəti ilə, o cümlədən dələduzluqla əlaqəli ola biləcək aktivləri müəyyən etdikdən sonra, CAB məmuru sözügedən aktivlərə sərəncam verilməsini qadağan edən qərarın verilməsi üçün Məhkəməyə (cinayət işində deyil) sorğu təqdim edir. Büro məmuru mülki sübut standartına (ehtimallar tarazlığı, yəni bunun olma ehtimalının olmama ehtimalından daha çox olması) əsaslanaraq, əsas cinayətlə birbaşa əlaqəni nümayiş etdirməyə ehtiyac olmadan aktivlərin birbaşa və ya dolay yolla cinayətdən əldə edilən gəliri təşkil edib-etmədiyini müəyyən etməlidir. Təbii ki, aktivlərin sahibi hər hansı digər fərdi iddia ilə yanaşı, məsələn, əmlaka sahiblik və ya qismən sahiblik iddiası ilə yanaşı, əks sübut təqdim etmək hüququnu özündə saxlayır. Bununla belə, apellyasiya şikayəti uğursuz olduqda, Məhkəmə müsadirə haqqında qərardad çıxarmağa davam edəcək, və

çox vaxt şəxsin nəzarəti altında olan hər hansı digər əmlakın açıqlanmasına dair göstərişlər verəcək. Son addım isə müsadirənin həyata keçirilməsi və aktivlərin dövlətə verilməsidir. 2021-ci ildə İrlandiyanın Ədliyyə Naziri icma təhlükəsizliyini dəstəkləmək üçün yeni innovativ layihələri maliyyələşdirmək üçün hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyəti ilə cəmiyyətin təhlükəsizliyinin yaxşılaşdırılması arasında birbaşa əlaqənin olduğunu göstərmək cəhdi ilə CAB tərəfindən müəyyən edilmiş cinayətdən əldə edilən gəlirlərdən istifadə etmək məqsədi daşıyan İcma Təhlükəsizliyi İnnovasiya Fondunu yaratdı.³⁵

Mexanizmin uğurları əhəmiyyətli olmuşdur: 1996-2020-ci illər arasında CAB təqribən 199 milyon avro bərpa etmişdir, bunun 161 milyon avrosu ödənilməmiş vergilərdən, 32 milyon avrosu cinayət yolu ilə əldə edilmiş gəlirlərdən və daha 5 milyon avro ölkənin sosial təminat sistemindən sui-istifadə edənlərdən əldə edilib.³⁶

Kolumbiya: Latin Amerikasında qeyri-məhkumluğa əsaslanan müsadirəni tətbiq edən ilk ölkə

Peruda oxşar qanunun sələfi olan "exinción de dominio" haqqında Kolumbiya qanunu ilk dəfə 1996-cı ildə (qanun 333/1996) Pablo Eskobarın ölümündən sonra tətbiq edilib və o vaxtdan bəri bir neçə düzəlişdən keçib. Bu, ümumiyyətlə Kolumbiya Hökumətinin korrupsiya və mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı ən güclü aləti kimi qəbul edilir.³⁷ O, dövlətə imkan verir ki, cinayətkarın ölümündən sonra belə, şəxsin faktiki sərvəti ilə bildirilən gəlir arasında əsassız fərqləri müəyyən edərək, cinayət əməllərindən əldə edilən gəlirləri müsadirə etsin. İddia olunur ki, "Kolumbiya bu sahədə standartları çox aşan tənzimləyici bazaya malikdir və ehtimal ki, qeyri-məhkumluğa əsaslanan müsadirə baxımından regionda ən qabaqcıl ölkələrdən biridir."³⁸ Məsələn, daşınmaz əmlak əldə edərkən, onun qanuni mülkiyyət tarixini yoxlamaq üçün mövcud mülkiyyətçidən ən azı 20 il əvvəlki əmlakın mülkiyyət zəncirini nəzərdən keçirmək tövsiyə olunur. Məsələn, daşınmaz əmlak alarkən, onun qanuni mülkiyyət tarixini təsdiqləmək üçün onun cari sahibindən ən azı son iyirmi il əvvəlki müddət ərzində mülkiyyət tarixini yoxlamaq məsləhətdir.³⁹

Xüsusilə hüquq müdafiəçilərinin fəaliyyəti ilə bağlı nəzarətdən sonra Kolumbiyanın Konstitusiya Məhkəməsi Baş Prokurorluğun xüsusi idarələri ilə bağlı qərar çıxararaq, "extinción de dominio" qanuni çərçivəsinin cinayət ədliyyə sistemindən asılı olaraq avtonom bir fəaliyyət olduğunu qeyd etdi. 201-cü ildə "exinción de dominio" müddətini azaltmaq (əvvəllər orta hesabla beş il idi)⁴⁰ və günahsız üçüncü tərəf benefisiarlarının (hansı ki, aktivlərin qeyri-qanuni mənşəyindən xəbərsiz ola bildilər) hüquqlarının müdafiəsini gücləndirmək üçün proseduru daha da sadələşdirmək üçün dəyişdirildi (qanun 1708).⁴¹ Extinción de dominio hər hansı digər mülki, cinayət və ya inzibati prosedurlardan ayrı və müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərməyə davam edir. O, maddi xarakter daşıyır və başqaları ilə yanaşı, cinayət alətlərinin və qanuni yolla əldə edilmiş

ekvivalent dəyərli aktivlərin (qanunsuz yolla əldə edilmiş aktivlərin yerləşdirilməsinin mümkün olmadığı yerlərdə) müsadirə edilməsinə icazə verir. Kolumbiyadakı struktur həmçinin yeni ixtisaslaşdırılmış prokurorların, hakimlərin və məhkəmələrin tətbiqinə imkan verdi və bu çərçivənin səmərəliliyini daha da sadələşdirdi.⁴²

Exinción de dominio altında bərpa edilmiş aktivlər Xüsusi Aktivlər Şirkəti (XAŞ)⁴³ vasitəsilə Reabilitasiya, Sosial İnversiya və Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə Fonduna (SİMCM) köçürülür və onları aşağıdakı şəkildə bölüşdürür: 25% məhkəmə sahəsi üçün, 25% Baş Prokurorluq üçün və 50% Milli Hökumət üçün.⁴⁴ 2014-2017-ci illər arasında SİMCM 1,5 milyard ABŞ dollarından çox dəyərində müsadirə edilmiş və müsadirə edilmiş aktivləri idarə etdi, halbuki XAŞ tərəfindən 2022-ci ilə qədər ələ keçirilən və saxlanılan aktivlərin dəyəri 5,6 milyard ABŞ dollarından çox qiymətləndirildi. 2014-cü ildən 2017-ci ilə qədər SİMCM 1,5 milyard ABŞ dollarından⁴⁵ çox dəyərində həbs və müsadirə edilmiş aktivlərə nəzarət edirdi, halbuki XAŞ tərəfindən 2022-ci ilə qədər ələ keçirilən və saxlanılan aktivlərin dəyərinin 5,6 milyard ABŞ dollarını ötdüyü təxmin edilirdi.⁴⁶

Bu sistem faktiki olaraq bir çox cinayətkarları qanunsuz yolla əldə etdikləri aktivlərdən məhrum etdi və eyni zamanda, ölkə daxilində ədliyyə sisteminin işini, eləcə də yüzlərlə sosial və əlaqəli ehtiyacları maliyyələşdirdi. Sistemin Latın Amerikasının əksəriyyətində təkrarlanmasının əsas səbəbi də budur.

3.2. İnzibati müsadirə və ya imtina

Cinayət yolu ilə əldə edilmiş gəlirlərin (eləcə də bu cür cinayətləri törətmək üçün istifadə olunan alətlərin) müsadirəsi müxtəlif hüquqi mexanizmlər vasitəsilə, eləcə də müxtəlif orqanlar vasitəsilə həyata keçirilə bilər - məsələn, İrlandiyanın Gəlir və Sosial Rifah orqanları ilə koordinasiya ilə bağlı yuxarıdakı müzakirəyə baxın. Adətən məhkəmə qərarı tələb edən cinayət və ya mülki (məqbul) müsadirə mexanizmlərindən fərqli olaraq, inzibati müsadirə daha çox "cinayətin törədilməsi və ya cinayətin tələblərinə cavab verməyən hüquq pozuntusuna görə" aktivlərə həbs qoyulması üçün istifadə edilən qeyri-cəza mexanizmidir."⁴⁷

İnzibati müsadirə aşağıdakı kimi təsvir edilmişdir: "... istintaq zamanı istifadə edilmiş və ya cinayətin törədilməsinə cəlb edilmiş əmlakın müsadirə edilməsi proseduru; ən çox sərhədlərdə gömrük mühafizəsi sahəsində rast gəlinir... və götürülən əşyanın xarakteri inzibati müsadirə yanaşmasına (əvvəlcədən məhkəmə baxışı olmadan) haqq qazandırdıqda tətbiq edilir."⁴⁸

İnzibati müsadirə gömrük orqanları tərəfindən tez-tez istifadə edilsə də, digər inzibati prosedurlarda, məsələn, vergi və ya gəlir orqanları tərəfindən tətbiq oluna bilər. Bu mexanizm ölkənin məhkəmə sistemi üzərindəki hədsiz yükü birbaşa azaldaraq, operativ

həllini asanlaşdırmaqla resurslardan səmərəli istifadənin təşviqinə yönəlib. İnzibati qaydada müsadirə edilməli olan aktivlər, adətən, məhkəmənin iştirakı olmadan və cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmədən birbaşa həbs edən orqan tərəfindən idarə olunur.⁴⁹ İnzibati qaydada müsadirə oluna bilən əşyalara mallar, baqajlar, zərgərlik məmulatları, incəsənət, mebel, mədəni əntiq əşyalar və milli qanunlarla daşınmasına icazə verilən dəyərdən artıq bəyan edilməmiş nağd pul kimi şəxsi əmlak daxildir, lakin bunlarla məhdudlaşmır.⁵⁰

İnzibati Müsadirə – Birləşmiş Ştatlar tərəfindən istifadə və tətbiq

2014 və 2018-ci illər arasında ABŞ Daxili Təhlükəsizlik Departamenti (DTD) ABŞ daxilində təxminən 1,8 milyard ABŞ dolları məbləğində nağd pul, elektronika və nəqliyyat vasitələri müsadirə edib.⁵¹ İnzibati müsadirə həmçinin ABŞ İmmiqrasiya və Gömrük Mühafizəsi (İGM), Gömrük və Sərhəd Mühafizəsi (GSM) və Amerika Birləşmiş Ştatlarının Gizli Xidməti (ABŞGX) daxilində narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi və çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə qrupları tərəfindən güclü şəkildə dəstəklənir. 2020-ci ilin avqustunda ABŞ gömrüyü digər federal və yerli hüquq-mühafizə orqanları ilə əməkdaşlıq edərək Virgin adalarına göndərilən bəyan edilməmiş 27 milyon ABŞ dolları məbləğində valyutanı müsadirə edib.⁵² GSM pul vahidini kütləvi nağd qaçaqmalçılıq və "bəyan etməmək" qanunlarına görə ələ keçirə bildi. Aktivlərin ölkəyə giriş və ya ölkədən çıxış zamanı bəyannamə tələb edən 10 000 ABŞ dolları həddini keçdiyini nəzərə alsaq, qanuni olaraq onların cinayət fəaliyyəti ilə əlaqəli olduğu güman edilirdi.⁵³

Tənqidlər

Birləşmiş Ştatlarda həbs edilmiş aktivlərdən əldə edilən gəlirlər (məsələn, inzibati müsadirə yolu ilə ələ keçirilən kütləvi pul vəsaitləri) bir çox federal hüquq-mühafizə orqanlarında xüsusi proqramların və işçi qruplarının maliyyələşdirilməsi üçün istifadə olunan Aktivlərin Müsadirə Fonduna köçürülür. Bununla belə, inzibati müsadirənin tətbiqi daxili araşdırmalar və icranın ardıcıl olmadığını aşkar edən auditlərlə mübahisə mövzusunda çevrildi.⁵⁴ 2020-ci ildə keçirilmiş son audit, 2014-2018-ci illər arasında DTD komponentləri tərəfindən edilən bütün inzibati müsadirə işlərini nəzərdən keçirdi və müsadirə edən orqanlar tərəfindən uyğunsuzluq və mümkün sui-istifadə hallarını aşkar etdi.⁵⁵

Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, heç bir şəxs hüquqi hüquq tələb etmədiyi halda məhkəmələri məhkəmə hərəkətləri ilə yükləməkdən yayınmaqla fərdləri sui-istifadədən qorumaq üçün bir çox prosessual tələblər var. Bu cür müdafiələr inzibati müsadirənin ehtimal olunan səbəbə (bu, lazımi qaydada əsaslandırılmalıdır) əsaslanması ehtimalından başlayır və məsələn, mülkiyyət sahiblərinin mənafeyini və hüquqlarını qorumaq üçün nəzərdə tutulmuş ciddi müddət məhdudyyətlərini və bildiriş tələblərini ehtiva edir.⁵⁶

Sui-istifadəyə qarşı müdafiəni gücləndirmək üçün DTD departament üzrə siyasət və prosedurları hazırladığı iddia edilir. Bunlara standartlaşdırılmış Mülki Aktivlərin Müsadirəsi İslahatı Aktının (AMMİA) qəbulu, federal sadə dildə yazı standartlarına uyğun gələn bildirişlər və formalar, həmçinin AMMİA iddialarına baxılması üçün vahid şərh qaydaları və Zərərsiz Saxlanması Sazişinin istifadəsi daxildir. Bu müqavilə mülkiyyət sahibinin hökumətə qarşı məhkəmə iddiası qaldırmaq hüququndan imtina etməsini və hökuməti hər hansı məsuliyyətdən azad etməsini nəzərdə tutur. Bu sənədin layihəsi hazırlanarkən DTD hələ öz yeni siyasətlərini dərc etməmişdi.

İtaliyanın Anti-Mafiya Məcəlləsi⁵⁷

20-ci əsrin ikinci yarısından etibarən İtaliyada mafiya ilə bağlı cinayətlər yerli hüquq-mühafizə orqanları və ictimai asayiş üçün əhəmiyyətli problem yaratmışdır. Mafiya ilə əlaqəli fəaliyyətlərin artan təsiri ilə mübarizə aparmaq və cinayətkar davranışın qarşısını almaq üçün İtaliyadakı siyasətçilər mürəkkəb və möhkəm anti-mafiya qanunvericilik bazası hazırlayıblar. Bu Məcəllə müsadirə mexanizmləri ilə bağlı bir sıra qabaqlayıcı tədbirləri, habelə anti-mafiya əməliyyatları çərçivəsində həbs və ya müsadirə edilmiş aktivlərin yerləşdirilməsi, idarə edilməsi və ictimai bölüşdürülməsi ilə bağlı bir sıra qabaqlayıcı tədbirləri özündə birləşdirir.

Qeyri-cəza kontekstlərində, sözügedən aktivlər şübhəli şəxs üçün birbaşa və ya dolayı yolla əldə edildikdə və şübhəlinin sərvəti qanuni gəlir və vergi bəyannamələrindən çox olduqda, həbslər təyin edilə bilər. Əsas odur ki, fərdlər bu aktivlərin legitimliyini nümayiş etdirmək hüququnu özündə saxlayırlar.⁵⁸

Bundan əlavə, Anti-Mafiya Məcəlləsi, aktivlərin dağılma və ya itmə riski ilə üzləşdiyi təcili hallarda, rəsmi dinləmədən əvvəl qabaqlayıcı müsadirəyə icazə verir.⁵⁹ Müvafiq hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən verilmiş bu cür sorğular üzrə qərar qəbul etmək üçün səlahiyyətli məhkəməyə beş gün müddət verilir. Mülahizələrə aşağıdakı hallar daxildir: (1) qabaqlayıcı tədbirlər aparılan aktivlərin sahibi onların qanuni mənşəyini sübut edə bilmir; (2) fiziki şəxsin bəyan edilmiş gəliri onların faktiki iqtisadi fəaliyyətinə qeyri-mütənasibdir; və (3) aktivlərin qeyri-qanuni mənşəyini göstərən sübutlar mövcuddur. Anti-Mafiya Məcəlləsində qeyd olunan qabaqlayıcı tədbirlər daha sürətli prosesə üstünlük verilməklə, cinayət təhqiqat və prosedurlarından asılı olmayaraq həyata keçirilə bilər. Əsas fərziyyə ondan ibarətdir ki, həbs və müsadirə mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizədə mühüm vasitələrdir və cinayət məhkəməsinin hökmündən və cinayət fəaliyyəti ilə konkret aktivlər arasında birbaşa əlaqədən asılı olmayan şərtlər əsasında tətbiq edilməlidir.⁶⁰ Bu tədbirlər cinayət əməlinə görə məsuliyyətin sübutunu deyil, qeyri-qanuni davranışın davam etməsi ehtimalını göstərən şübhəli şəxs tərəfindən törədilən sosial təhlükənin ümumi qiymətləndirilməsini tələb edir.⁶¹ Bu cür mexanizmlər, çirkli pulların yuyulması və korrupsiya kimi digər əhəmiyyətli cinayətləri əhatə etmək üçün mafiya ilə əlaqəli cinayətlərdən kənara çıxır. Əsas ehtimal odur ki, sözügedən aktivlər qeyri-qanuni yolla

əldə edilib və bu, şübhəlinin qanuni olaraq bəyan edilmiş gəliri ilə onların faktiki sərvəti arasında kəskin fərqlə sübut edilir.⁶²

Hesablamalara görə, 2012-ci ildə qabaqlayıcı müsadirə tədbirləri 1,2 milyard avro təşkil edib. 2020-ci ilin avqustundan 2021-ci ilin iyuluna qədər İtaliyada cinayət təşkilatlarından 1,9 milyard avro dəyərində qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlər müsadirə edilib. Təkcə 2022-ci ilin avqustunda İtaliya hüquq-mühafizə orqanları mütəşəkkil cinayətkarlıqla əlaqəli bir iş adamının iştirakı ilə aparılan istintaqla əlaqədar 160 milyon avrodan çox qiymətləndirilən aktivlərin (o cümlədən 300-dən çox daşınmaz əmlak) müsadirə edilməsi əmrini təmin etdi.

Hesablamalara görə, 2012-ci ildə qabaqlayıcı müsadirə tədbirləri 1,2 milyard avro təşkil edib.⁶³ 2020-ci ilin avqustundan 2021-ci ilin iyuluna qədər İtaliyada cinayət təşkilatlarından 1,9 milyard avro dəyərində qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlər müsadirə edilib.⁶⁴ Təkcə 2022-ci ilin avqustunda İtaliya hüquq-mühafizə orqanları mütəşəkkil cinayətkarlıqla əlaqəli bir iş adamının iştirakı ilə aparılan istintaqla əlaqədar 160 milyon avrodan çox qiymətləndirilən aktivlərin (o cümlədən 300-dən çox daşınmaz əmlak) müsadirə edilməsi əmrini təmin etdi.⁶⁵

3.3. İzaholunmaz Sərvət Sərəncamları (İSS-lər) və İzaholunmaz Aktivlərin Tanınması Sərəncamları (İOAT-lar)

İyirmi ildən artıqdır ki, bir çox rus oliqarxları və digər anonim milyonçular qanunsuz maliyyə aktivlərini xarici yurisdiksiyalara yatıraraq, xarici yurisdiksiyalarda çoxmilyonluq evlər, idman komandaları, xəbər agentlikləri və digər mallar alıblar.⁶⁶ Bu, ölkələrin cinayətkarları qanunsuz qazanlarından məhrum etmək üçün innovativ mexanizmlər yaratmasının səbəblərindən biridir. Məsələn, Birləşmiş Krallıq "İzaholunmaz Sərvət Sərəncamları;" (İSS-lar) kimi tanınan bir mexanizm qurdu.

2017-ci ildə Cinayət Maliyyəsi Aktı ilə təqdim edilən İzaholunmaz Sərvət Sərəncamları, şəxsin faktiki sərvəti onun bildirilən sərvətindən xeyli artıq göründüyü zaman icra orqanları tərəfindən tələb oluna bilər.⁶⁷ Təqsirləndirilən şəxs(lər) "məntiqli bir bəhanə" ilə cavab vermədikdə, Məhkəmə sözügedən əmlakın müsadirə edilməsi haqqında qərar çıxara bilər.⁶⁸

Böyük Britaniyanın yeni İqtisadi Cinayət Aktı (İCA) çərçivəsində islahatlar, həmçinin İSS-lərin etibarda saxlanılan əmlaka və digər mürəkkəb mülkiyyət strukturlarına qarşı verilməsinə imkan verir.⁶⁹ Çox vaxt maliyyə araşdırmalarında təcrübəsi olmayan səlahiyyətli orqanlar tərəfindən aparılan çirklə pulların yuyulması təhqiqatları cinayətkarların gizlətmək üçün istifadə etdiyi trastlara, gizli şirkətlərə və əlaqəli qurumlara

nüfuz etməkdə məhdudiyyətlərlə üzləşir. İzah olunmaz Sərvət Sərəncamlarına (İSS-lar) icazə verən mexanizm izah olunmayan sərvəti sübut etmək üçün ilkin yükü Dövlətin üzərinə atmaqla bu problemlərin bəzilərini həll edir.

Böyük Britaniyanın İzah olunmaz Sərvət Sərəncamlarının İnnovativ Mexanizmi – Verilmiş ilk Qərar

Milli Cinayət Agentliyinə (MCA) belə bir əmr üçün müraciət etmək üçün rəsmi səlahiyyət verildikdən bir ay keçməmiş 2018-ci ilin fevral ayında Ali Məhkəmə ilk İzah olunmaz Sərvət Sərəncamını təsdiqlədi. Söhbət Britaniyanın Virgin adalarında yerləşən bir şirkət tərəfindən Londonda satın alınan əmlakla bağlı idi. Sonuncunun sahibi Azərbaycanda müxtəlif ağır cinayətlərdə ittiham olunaraq həbs edilən Azərbaycan Beynəlxalq Bankının keçmiş sədri Cahangir Hacıyeva olub.⁷⁰

Ali Məhkəmə MCA-nın iki İSS-nin Hacıyevanın həyat yoldaşına qarşı ərizəsini təmin edib. Onun Londonda bir neçə başqa əmlakla birlikdə ümumi dəyəri 22 milyon BF-dan çox olan mülkünün olduğu düşünülürdü.

Apellyasiya - Presedentin yaradılması

İSS-ların verilməsindən sonra Hacıyevin həyat yoldaşı Ali Məhkəməyə beş əsasla apellyasiya şikayəti verib. Bunlara Hacıyevin Azərbaycandakı məhkəməsində mümkün çatışmazlıqlara görə məhkum edilməsinin etibarsız olması və onun düzgün şəkildə Siyası nüfuzu olan şəxs (SNŞ) kimi müəyyən edilə bilməyəcəyi arqumenti də daxildir.⁷¹

İngiltərə Apellyasiya Məhkəməsi iş üzrə icraat davam edərkən güclü presedent yaradaraq, Böyük Britaniyanın ilk İSS-ni təsdiq etdi. Qərar İSS konsepsiyası üçün əhəmiyyətli hesab edildi və onların potensialını maliyyə araşdırmaları üçün güclü bir vasitə kimi nümayiş etdirdi. Qərardan sonra cavabdeh artıq sərəncamdan apellyasiya şikayəti verə bilmədi və ona əməl etməli və İSS-nin verildiyi əmlaklarla bağlı maliyyə sənədləri və məlumatları MCA-ya təqdim etməli idi.⁷²

"Böyük Britaniyada İSS nə vaxt tələb oluna bilər?"

1. Aşağıdakılara inanmaq üçün əsaslı bir səbəb olduqda:

- a. Respondent sözügedən aktivlərə sahibdir;
- b. Aktivlərin dəyəri 50 000 BF-dan artıqdır;

və

2. Şübhə etmək üçün əsaslı əsaslar olduqda:

- a. Cavabdehin qanuni gəliri aktiv(ləri) əldə etmək üçün kifayət etməzdi; və ya
- b. Aktivlər qanunsuz olaraq əldə edilmişdir;

və

3. Cavabdeh siyasi cəhətdən nüfuzu olan bir şəxsdir və ya cavabdehin və ya onlarla əlaqəsi olan şəxsin ağır cinayətdə (Böyük Britaniyada və ya başqa yerdə) əli olmasından və ya cəlb edilməsindən şübhələnmək üçün əsaslı əsaslar mövcuddur.

Qeyd etmək vacibdir ki, İSS prosesi cavabdehə sorğuları həll etmək və qanunsuz yolla əldə edilmiş aktivlərlə bağlı iddiaları müvafiq bəyanatlar və sənədlərlə təkzib etmək üçün adekvat vaxt verməklə ədalətliliyi təmin edir. Uyğunsuzluq üçün əsaslı bəhanə yoxdursa, əmlakın geri tələb oluna biləcəyi güman edilir.⁷³ Prosedura cavabdehin İSS-nin verilməsinə etiraz etmək imkanı vermək üçün əlavə lazımı proses tədbirləri daxildir. Məsələn, onların aktivlərin qanuni yolla əldə edildiyini göstərmək üçün əlavə sübutlar təqdim etmək imkanı var.

Birləşmiş Krallıqdakı İSS-lərə kimi Ukrayna dövlət məmurlarının və ya onlarla əlaqəli şəxslərin izah olunmaz sərvətlərini hədəfə almaq üçün İzah olunmaz Aktivlərin tanınması (İOAT) mexanizmini yaradıb. Müvafiq prosesi qorumaq və sübut [hd'liyinin geri qaytarılmasının qarşısını almaq üçün nəzərdə tutulmuş bu mexanizmlər getdikcə daha çox yayılır və izah olunmaz sərvətlə mübarizədə dəyərli vasitələr kimi xidmət edir.

Ukrayna

Ukraynada izah olunmaz aktivlərin tanınması həm qeyri-cəza icraatında, həm də hökm çıxarıla bilməyən cinayət işlərində izah olunmaz sərvəti təqib etmək üçün istifadə olunur. Bu, bir şəxsin sərvəti qanuni və bəyan edilmiş gəlirlərini əhəmiyyətli dərəcədə üstələyəndə baş verir. İOAT-nın icrası izah olunmaz sərvətin müsadirə edilməsinə və geri alınmasına, o cümlədən zəruri hallarda eyni dəyərə uyğun əmlakın müsadirəsinə səbəb olur.⁷⁴

Sübut standartı ehtimallar (məsələn, Dövlət ilk növbədə, sözügedən aktivlərin bəyan edilmiş gəlirdən açıq-aydın artıq olması ehtimalının daha çox olduğunu sübut etməlidir) balansdır və İOAT-nın subyektləri dövlət məmurları, habelə dövlət məmuru ilə birbaşa və ya dolaylı əlaqəsi olan şəxslərdir.⁷⁵ İOAT-ların dövlət məmurları ilə əlaqəsi olmayan şəxslərə tətbiq edilməsinin əsası olsa da; özəl vətəndaşlar, təbii ki, izah olunmaz sərvətlərə də sahib ola bilərlər.

Yarandığı gündən (və onların geriyyə qüvvəsi olmayan mahiyyəti nəzərə alınmaqla) İOAT-nın altı işdə istifadə edildiyi, üç işin Ukrayna Ali Antikorrupsiya Məhkəməsi tərəfindən uğurla həll edildiyi bildirilir.

Bir halda, dövlət büdcəsinə təxminən 2,3 milyon UQ və 35 000 ABŞ dollarından çox olan aktivlər köçürülmüşdür; ikinci halda, təxminən 2,37 milyon UQ məbləğində daşınmaz əmlak və torpaq mülkiyyəti dövlət büdcəsinə köçürülmüşdür; üçüncü halda, dəyəri bir milyon UQ-dan yuxarı olan aktivlər dövlət büdcəsinə köçürülüb.

İOAT prosedurundan istifadənin əsas xüsusiyyətləri bunlardır:

- Aktivlərin bir milyon UQ-dan⁷⁶ yuxarı qiymətləndirildiyi yerlərdə istifadə edilə bilər; və
- Həm mülkiyyət əsaslı, həm də şəxsi icraatda istifadə edilə bilər. Dövlət məmurları üçün şəxsən, və aktivlər üçün mülkiyyətə əsaslanan. (işin tanınmış mülk sahiblərini xəbərdar etməklə).

İstər İSS-lər, istərsə də İOAT-lardan istifadə olunsun, bu hüquqi prosedurlar adətən cinayət mühakimələrindən daha sürətli olur, xüsusən də cəlb olunan aktivlər haqqında yekun qərarın qəbuluna gəldikdə. Praktik məqsədlər üçün həm İSS-lər, həm də İOAT-lar qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş və ya bildirilməyən aktivləri, ehtimal ki, qeyri-qanuni fəaliyyətlərdə iştirak edən və ya onlardan faydalanan şəxslərdən effektiv şəkildə silirlər. Digər üstünlük ondan ibarətdir ki, o, hökumətlərin cinayətin fayda vermədiyini ruhdan düşmüş ictimaiyyətə sübut etməkdə artan çevikliyi nümayiş etdirir.

Yenə də İngiltərədə İSS-lər üçün müddəalara baxmayaraq, onun 2018-ci ilin yanvar ayından etibarən tətbiqi məhdud olaraq qalır.⁷⁷ Bu araşdırmanın tərtib edildiyi vaxta kimi, 2018-ci ilin yanvarından 2022-ci ilin fevralına qədər dörd işə aid yalnız doqquz İSS verilmişdir. Bundan əlavə, 2020-ci ilin dekabrında Böyük Britaniya Hökuməti tərəfindən həyata keçirilən risk qiymətləndirməsi 2017-ci ildən bəri çirkli pulların yuyulması hallarının artdığı qənaətinə gəlib. Bu, maliyyə cinayətləri ilə mübarizədə daha çox effektivlik nümayiş etdirən İrlandiyanın mülki müsadirə modelindən fərqli olaraq, İSS-lərin hələ də qeyri-qanuni fəaliyyətin qarşısının alınmasında əhəmiyyətli təsir göstərmədiyini göstərir.⁷⁸

Tənqidçilər, həmçinin xarici hökumətlərlə əlaqəli və ya əhəmiyyətli əlaqələri olan müttəhimlərin iştirak etdiyi mürəkkəb işlərdə (Məsələn, tək-cə Londonda çoxsaylı milyonlarla dollarlıq əmlakla bağlı işlər) İSS mexanizminin istifadə edilmədiyini qeyd etdilər.⁷⁹ Böyük Britaniya İSS-lərin tətbiqinə görə təqdir edilməli olsa da (və bir çox yurisdiksiyalar bu mexanizmi təkrarlamayı nəzərdən keçirməlidir), bu cür müddəaların xüsusi şəkildə həyata keçirilmə dərəcəsi əsas olaraq qalır.⁸⁰

Bu cür mexanizmlər dövlət məmurlarının izah olunmayan sərvətinə ehtiyac duyur və məhdudlaşdırılmamalıdır; təbii ki, qeyri-dövlət məmurları da qeyri-qanuni gəlir gətirən fəaliyyətlə məşğul olurlar. Bundan başqa, hüquqi müdafiə vasitəsi sadəcə olaraq izah olunmaz sərvətin (aktivlərin) geri alınmasıdır və məhkəmənin ayrı-ayrı şəxsləri azadlıqdan məhrum etmək və ya cinayətdə təqsirli elan etmək səlahiyyəti olmadığı halda, belə mexanizmlərin hər hansı şəkildə cinayət prosesi ilə əlaqələndirilməsinə heç bir səbəb yoxdur. Bununla belə, dövlət ittihamçıları və daha çox hakimlər bu cür mexanizmləri başa düşməkdə çətinlik çəkirlər. Bir çox hakimlərə sadəcə olaraq öyrədilib ki, həbs və müsadirə cinayət ədaləti sahəsinin müstəsna sahəsidir, baxmayaraq ki, digər qeyri-cəzai həbslər və

müsadirələr müntəzəm olaraq cinayət mühakiməsi sahəsindən kənarında baş verir (məsələn, gömrük və vergi proseslərində).

3.4. Vergi prosedurları

Bir çox hallarda cinayət fəaliyyətinin qeyri-şəffaf və aldadıcı xarakterinə görə prokurorlar şübhəli şəxslə törədilmiş mümkün cinayətlər arasında aydın əlaqə qura bilmirlər, bu da onu cinayət təqibini davam etdirməyi və ya mülki müsadirə və ya izah olunmaz sərvət mexanizmlərinə çıxışı çətinləşdirir.

Gəlir gətirən cinayətin müvəffəq olub-olmamasından asılı olmayaraq, müstəntiqlər həmişə işin aspektlərini vergi orqanlarına göndərməyə hazır olmalı və bu orqanlarla yaxşı əməkdaşlıq etməlidirlər. Qeyri-qanuni əldə edilmiş aktivlərin geri qaytarılmasında ən yüksək müvəffəqiyyət dərəcəsi olan yurisdiksiyalar polis və/və ya prokurorların vergi orqanları ilə əlaqələndirmə və yönləndirmə kanalları yaratdıqları yurisdiksiyalardır (məsələn, bəzi yurisdiksiyalarda qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş və tez-tez bəyan edilməmiş və ya tam bəyan edilməmiş aktivlərin 90%-dən çoxu vergi orqanına müraciət yolu ilə geri alınır).

Fransanın Aktivləri Müsadirə etmək üçün Vergi Qanunlarından Səmərəli İstifadəsi

Fransanın keçmiş prezidenti Olland tərəfindən 2012-ci ildə büdcə naziri təyin edilən Jerom Kahuzaka, Fransada yüksək sərvət vergisindən yayınma ilə mübarizə aparmaq tapşırılıb. Bununla belə, təyinatından çox keçməmiş, 2013-cü ildə nazirin İsveçrə və Sinqapurdakı 3,5 milyon avrodan çox pulu olan gizli ofşor bank hesabları ilə əlaqəsini aşkar edən araşdırma veb saytından çıxan xəbərlərdən sonra Kahuzak istefaya getməyə məcbur oldu.⁸¹

Kahuzak daha sonra vergi fırıldaqçılığı və çirkli pulların yuyulmasında təqsirli bilinib və təxminən 2,3 milyon avro məbləğində ödənilməmiş vergini ödəməyə məhkum edilib, onun keçmiş həyat yoldaşı isə sxemdəki roluna görə iki il həbs cəzasına məhkum edilib.⁸² Bu iş təkcə ölkələr (yəni, Fransa, İsveçrə və Sinqapur) arasında artan əməkdaşlığın cinayətkarları mühakimə edən təhqiqatlara necə kömək edə biləcəyini nümayiş etdirmədi, həm də vergi qanunlarının qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin qaytarılması üçün necə tətbiq oluna biləcəyini vurğuladı. Bu iş vergi orqanlarının davam edən araşdırmalarda hüquq-mühafizə orqanlarına necə kömək edə biləcəyinə və korrupsiya, rüşvətخورluq və oğurlanmış aktivlərin qaytarılmasında vergi qanunlarından necə istifadə oluna biləcəyinə bir nümunədir.

Bir yurisdiksiyada vergidən çox yayınma cinayət kimi təsnif edilsə də və cinayət mühakiməsi prosesi izlənilsə də, başa düşmək vacibdir ki, prokurorlar fiziki şəxsə qarşı vergidən yayınma ittihamını uğurla əldə edib-etməməkdən asılı olmayaraq, vergi idarələrindən aktivləri müsadirə etmək üçün daha tez istifadə edilə bilər. Diqqətəlayiq nümunə, qətl, qəsb və qaçaqmalçılıqda iştirak şübhələri ilə üzləşən məşhur Çikaqo qanqsteri Al Capone-dir. Məhkəmədə prokurorlar Al Capone-nin bu cinayətlərdə iştirakını sübut edə bilməsələr də (çox vaxt mövcud və ya istəklili şahidlərin olmaması səbəbindən), o, vergidən yayınmaqda ittiham olunurdu.⁸³

Vergi orqanlarının səlahiyyətlərindən istifadə etmək və vergidən yayınma və ya maliyyə təhrifinin (məsələn, vergiyə cəlb edilən gəlirləri və ya çıxılan xərcləri dəyişdirmək üçün aktivləri, gəlirləri və ya xərcləri azaltmaq üçün şirkətin hesablarında və ya maliyyə qeydlərində əməliyyatların manipulyasiya edilməsi) digər formaları ilə bağlı cinayət işlərinin aparılması qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin həbsi və müsadirəsi üçün mühüm rol oynaya bilər.

Bundan əlavə, vergi orqanları şübhəli hesablar və bank qeydləri üzrə maliyyə yoxlamaları keçirməklə cinayət təhqiqatçılarına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər. Avstraliya və ABŞ, eləcə də İrlandiya mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə üçün innovativ və faydalı vergi qanunları yaratmış yurisdiksiyalar arasındadır.⁸⁴ Prokurorların işlərin müəyyən maliyyə aspektlərini vergi orqanlarına verməsi ilə yanaşı, vergi məmurlarına vergi yoxlamaları zamanı əldə edilmiş məlumatları hüquq-mühafizə orqanları ilə bölüşmək səlahiyyəti verilməli və həvəsləndirilməlidir. Bu məlumat korrupsiya, rüşvətxorluq, mənimsəmə, çirkli pulların yuyulması və ya təbii ki, vergidən yayınma ilə bağlı cinayət işlərinin araşdırılmasında mühüm rol oynaya bilər. Maliyyə müfəttişləri izah olunmaz sərvətlərin araşdırılmasında yardım üçün təkcə vergi orqanlarından deyil, həm də məlumat bazalarında vətəndaşların öz sərvətləri ilə bağlı bəyannamələri olan sosial təminat inzibatçıları kimi digər qurumlardan da kömək istəyə bilərlər – aşağıya baxın.

3.5. Aktivlərin Bərpası və Sosial Rifah Proqramları

Son uğurlu aktivlərin bərpası təcrübələrinə müstəntiqlər/prokurorlar və sosial təminat məlumat bazalarına çıxışı olan məmurlar arasında institutlararası koordinasiya daxildir. Çirkli pulların yuyulmasında və ya digər gəlir gətirən cinayətlərdə şübhəli bilinən şəxslərin sosial təminat fırıladaqlarına da cəlb oluna biləcəyini nəzərə alsaq, bu məntiqlidir. Belə şübhəli şəxslər sosial təminat dəstəyinə çıxış əldə etmək üçün qeyri-qanuni olaraq aşağı gəlirə malik olduqlarını iddia edə bilərlər.

Bu kontekstdə, müstəntiqlər məhkəməyə daha asanlıqla nümayiş etdirə bilər ki, fərdin faktiki aktivləri onların bəyan edilmiş gəlirlərini xeyli üstələyir və bu, sosial təminat

məlumat bazasındakı qeydlərlə təsdiqlənə bilər. Subsidiyalaşdırılmış sosial yardım proqramlarına çıxış əldə etmək istəyən şəxslər öz gəlirlərini bəyan etməlidirlər ki, bu da çox vaxt müəyyən həddən aşağı olmalıdır. Bu məlumat xüsusilə “izaholunmaz sərvət” və ya “əsassız varlanma”, habelə vergidən yayınma ilə bağlı işlərdə faydalıdır. Bir çox sosial rifah proqramlarının qeyri-düzgün alınan müavinətlərin bərpası üçün öz mexanizmləri var və bu mexanizmlər inzibati xarakter daşıyır və uzunmüddətli cinayət mühakiməsi tələb etmir. Buna görə də, müxtəlif səbəblərə görə aktivlərin qaytarılması üçün cinayət işinin araşdırılmasında maneələrlə üzləşə bilən polis, prokurorlar və digər vəzifəli şəxslər, tez-tez daha sürətli olan inzibati proses vasitəsilə aktivlərin daha səmərəli bərpa edilməsi üçün sosial təminat orqanları ilə müntəzəm olaraq koordinasiya edə bilirlər.

Bu dinamik bir dam altında çoxsaylı institusional məlumat bazalarına (məsələn, biznes reyestri, torpaq reyestri, nəqliyyat vasitələrinin reyestri, vergi məlumat bazası, sosial təminat məlumat bazası, cinayət qeydləri məlumat bazası) çıxışın vacibliyini vurğulayır. Bu, aktiv təhqiqatçılarında fərdin, eləcə də tanınmış tərəfdaşların və/və ya ailə üzvlərinin aktivləri haqqında hərtərəfli perspektiv əldə etməyə imkan verir. Bunun səbəbi odur ki, pulyuanların əksəriyyəti adətən öz adları altında aktivləri yumurlar. Həqiqətən də, kiminsə öz aktivlərinə multi-institusional baxışa malik olması çox vaxt cinayət işində iştirak edə biləcək digər şəxslərin müəyyən edilməsinə gətirib çıxarır.

İrlandiyanın Sosial Təminat Bürosu Əməkdaşları (STBƏ)

Cinayət fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər üçün sosial müavinət almaq hüququnun araşdırılması və müəyyən edilməsi rolunda STBƏ 2022-ci ildə ümumilikdə beş milyon avrodan çox olan çoxsaylı araşdırmalar aparıblar. Bu məbləğin 700.000 avrodan çoxuna uyğun olmayan şəxslərə ödənişlərin dayandırılması ilə qənaət edilib. Dörd milyon avrodan artıq məbləğ STBƏ-in bərpa edə bildiyi artıq ödənişlərdən ibarət olmuşdur.⁸⁵

Diqqətəlayiq bir misalda, STBƏ işsizlik müavinəti alan şəxsin və tək valideynli ailə ödənişi alan qız dostunun yaşadığı evdə izaholunmaz sərvət aşkarladılar. Onlar 70.000 avro nağd pul, dəbdəbəli zinət əşyaları (dizayner saatları daxil olmaqla) və satın alınarkən dəyəri təxminən 72.000 avro olan lüks Audi Q7 aşkarladılar. İstintaq həmçinin həmin şəxsin adına əvvəllər bəyan edilməmiş bank hesabları, hesablardan birində 85.000 avrodan çox məbləğdə izah edilməmiş əmanətlər aşkar edib. Nəticədə, 2009-cu ildən etibarən işsizlik müavinəti ləğv edildi və nəticədə 125.000 avro məbləğində artıq ödəniş hesablanmış oldu. Eynilə, tək valideynli ailə ödənişinə də retroaktiv olaraq icazə verilmədi, nəticədə 27.000 avro məbləğində artıq ödəniş bərpa edildi.⁸⁶

3.6. İddia müqavilələri, uzlaşma və ya digər danışıqlar yolu ilə hesablaşmalar

Aktivlərin bərpası kontekstində praktikantlar yaxşı bilirlər ki, cinayət işi üzrə məhkəmə araşdırması və sonradan aktivlərin müsadirə edilməsinə dair yekun qərarın verilməsi çox vaxt illər çəkir; Mürəkkəb çirkli pulların yuyulması ilə bağlı işlərdə dövlətin həyata keçirməsi üçün xərc və geniş insan resursları (həmçinin vergi ödəyicisinin pulu) tələb edən belə hallar ən azı bir neçə il çəkə bilər.⁸⁷ Bu cür uzun sınaqlar həm də ictimaiyyətdə “ədalət”in ləng və səmərəsiz olduğu hissini yarada bilər. Təcrübəçilər həmçinin bildirirlər ki, proses nə qədər uzun olarsa, müttəhimlər üçün (pul və ya təsiri olan) hüquq-mühafizə və ya məhkəmə məmurlarını korrupsiyaya uğratmaq üçün bir o qədər çox vaxt və fürsət olur, xüsusən də korrupsiyanın geniş olduğu və/yaxud qanunun aliliyinin zəif olduğu ölkələrdə.

İddia müqaviləsi və ya danışıqlar yolu ilə həll anlayışı aktivlərin bərpası kontekstində geniş istifadə olunan mexanizmdir.

Bir çox ölkələrdə tez-tez “barışıq” kimi adlandırılan iddia sövdələşməsi, prokurorların daha yüngül cəza müqabilində müttəhimlə razılığa gələ bildiyi təcrübədir. Məhkəmələr və prokurorlar üçün ağır iş yükləri fonunda tez-tez əsaslandırılmış və praktiki nəzəriyyə ondan ibarətdir ki, bu cür razılaşmalar dövlətin cinayət mühakiməsinin davam etdirilməsi yükünü və xərclərini azalda bilər. Bu, təqsirləndirilən şəxsə işin ixtisar edilməsini və daha yüngül cəza təyin etməyə imkan verir ki, bu da bəzi hallarda məhkəməyəqədər həbsdə saxlanma müddətindən artıq ola bilməz. (və ya bəlkə də təqsirləndirilən şəxsin müəyyən müddət ərzində qanuna tabe olan müəyyən parametrlərə cavab verməsi şərti ilə şərti cəza, məsələn gəlirli işin sübutu).⁸⁸ İddia sövdələşməsi praktikası, adətən, həmişə olmasa da, zorakılıq tətbiq etməyən cinayətkarlar üçün nəzərdə tutulub. Aktivlərin bərpası kontekstində, müttəhim, aktivlərini dövlətə qaytarmaq (və ya başqalarının əlində olan qeyri-qanuni əldə edilmiş aktivlərlə bağlı prokurorlara etibarlı məlumat vermək) müqabilində ya daha yüngül cəza ala bilər, ya da ittihamlar tamamilə ləğv edilə bilər.

Buna baxmayaraq, iddia sövdələşməsi (təəssüf ki, hələ də bir çox yurisdiksiyalarda istifadə edilmir), ən azı 47 ölkənin cavabdehlə razılıq əldə edildiyi təqdirdə məhkəmə proseslərindən imtina mexanizmini ratifikasiya etməsi ilə populyarlıq qazandı.⁸⁹

Birləşmiş Ştatlarda alimlər hesab edirlər ki, bütün məhkəmələrin 90-95%-i iddia sövdələşmələri vasitəsilə həyata keçirilir.⁹⁰ Təcrübə prokurorları işlərin həlli üçün dövlət resurslarını minimuma endirmək üçün nəqliyyat vasitəsi ilə təchiz edir, eyni zamanda cavabdehlə qarşılıqlı olaraq qəbul edilən nəticəni verir. Düzgün həyata keçirildiyi təqdirdə

iddia sövdələşmələri yalnız məhkəmə prosesini sürətləndirmək üçün deyil, həm də aktivlərin bərpasını sürətləndirmək üçün istifadə edilə bilər.

Misirin Barışıq Sazişindən uğurlu istifadəsi⁹¹

Misirə verilən texniki ekspert məsləhətinin bir hissəsi olaraq BMT-nin Bölgələrarası Cinayət və Ədalət Araşdırmaları İnstitutu (UNICRI) Misir hakimiyyətinə keçmiş yüksək səviyyəli rəsmilərin mənimsənilmiş vəsaitlərinin bir hissəsini geri qaytarmaq vasitəsi kimi barışıq sazişi yolunu araşdırmağı tövsiyə edib.

2016-cı ildə Misirin Qeyri-qanuni Qazanclar İdarəsi ilə Hüseyin Salem (Prezidentin keçmiş müşaviri) arasında 5,8 milyard MF-nun qaytarılması məqsədilə barışıq sazişi imzalanıb. Salem ittiham toxunulmazlığı və Misirə qayıtmaq icazəsi müqabilində Şarm əl-Şeyxin kurort bölgəsindəki çoxsaylı villaları (ən azı səkkiz), bir neçə şirkətdəki səhmləri və nağd pul da daxil olmaqla aktivlərinin 78%-ni Misir hakimiyyətinə qaytarmağa razılaşıb.

Salem mənimsəmə də daxil olmaqla müxtəlif cinayətlərə görə qiyabi olaraq 25 il həbs cəzasına məhkum edilmişdi. Bununla belə, barışıq sazişi çərçivəsində əlavə hüquqi tədbirlər görülmədi, Salem-in qalan aktivləri donduruldu və onun adı Misirin axtarışda olanlar siyahısından çıxarıldı.

Misirin bu xarakterli ən böyük razılaşması kimi qarşılanarsa da, bu cür razılaşmaların uzunmüddətli qarşısının alınması ilə bağlı tənqidlər üzə çıxdı. Digər aspektlərlə yanaşı, uzlaşma prosesinə daha sərt məhdudiyətlərin qoyulmalı olduğu da irəli sürülüb. Hər bir hal fərqlidir və bu halda tənqidçilər müəyyən dərəcədə həbs cəzasının verilməli olduğunu iddia edirdilər. Buna baxmayaraq, aktivlərin bərpası perspektivindən, Misirin uzlaşmadan istifadə etmədən hər hansı aktivin bərpa olunması ehtimalı azdır.

Barışıq və ya iddia sövdələşməsi ilə bağlı faktiki işlərdən irəli gələn bəzi əsas xəbərdarlıqlar:

- Prokurorlar müttəhimin tələb edib etməməsindən asılı olmayaraq, müttəhimin xeyrinə olan hər hansı sübutu açıqlamağa borcludurlar. Bu, təqsirləndirilən şəxslərin barışıq və ya iddia razılaşmasını qəbul etmək qərarına təsir edə biləcək hər hansı bəraətverici sübutlar barədə məlumatlandırılmasını təmin edir.
- Bu aydın olmalıdır, lakin prokurorların və ya polis fiziki zərərlə hədələməklə və ya müttəhimin iradəsini üstələyən zehni zorakılıq tətbiq etməklə iddia qaldırmasının qarşısını almaq üçün mexanizmlər mövcud olmalıdır. Bu cür təminatlar olmadan, barışıq və ya iddia razılaşmalarının etibarlılığı sarsıla bilər və potensial insan hüquqları pozuntularına səbəb ola bilər.

- Məcburiyyət riskinin qarşısını almaq üçün, müttəhimin vəkili təqsirləndirilən şəxsin günahını etiraf etmək və ya barışıq sazişi bağlamaq qərarına gəlməmişdən əvvəl ittiham olunan cinayətləri hərtərəfli izah etmək imkanına malik olmalıdır.
- Aktivlərin qaytarılması üçün barışıq müqavilələrindən istifadə cinayət fəaliyyətinin qarşısını almaq və həm dövlət, həm də cavabdeh üçün işlərin səmərəli həllini təşviq etmək arasında balans yaratmalıdır. Lakin bu yanaşmanın həqiqətən də ədaləti təcəssüm etdirib-etdirməməsi ölkədən və konkret şəraitdən asılı olaraq dəyişəcək. Məsələn, korrupsiya aktlarında iştirak edən keçmiş yüksək səviyyəli nazirlər və ya çoxsaylı cinayət fəaliyyətlərinə nəzarət edən kriminal rəhbərlər kimi yüksək profilli müttəhimlər bu cür razılaşmalara məhdud çıxışı təmin edə bilər və ya bu müqavilələr vasitəsilə həbsdən tamamilə yayına bilməməlidirlər.

3.7. Genişləndirilmiş müsadirə

Əksər yurisdiksiyalarda genişləndirilmiş müsadirə o deməkdir ki, müttəhim konkret gəlir gətirən ağır cinayətə görə məhkum edildikdə, daha sonra cavabdeh əksini sübut edə bilmədikdə, Məhkəmə cavabdeh tərəfindən əldə edilmiş aktivlərin (deyək ki, son beş-on il ərzində⁹²) indi qeyri-qanuni yolla əldə edildiyinin "ehtimal edildiyi" barədə qərar çıxara bilər. Genişləndirilmiş müsadirə ona görə unikaldir ki, İndi qeyri-qanuni əldə edildiyi güman edilən aktivlərin hər hansı xüsusi cinayətlə əlaqələndirilməsinə ehtiyac yoxdur və, müttəhimin mühakimə olunduğu ilkin cinayətin ciddiliyinə əsaslanaraq, aktivlərinin qanuni mənşəyini nümayiş etdirmək üçün (ən azı məhdud son zaman dövrü ilə əlaqədar) məsuliyyət indi müttəhimin üzərinə keçir.

Avropa Parlamenti və Şurası genişləndirilmiş müsadirə üçün 2014/42/Aİ Direktivinin 5 (1) maddəsini qəbul edib və bu, aşağıdakı hallarda Üzv Dövlətlərdən məhkum edilmiş şəxsə məxsus əmlakın müsadirə edilməsini təmin etməyi tələb edir: (i) cinayətin iqtisadi səmərə vermə ehtimalı olduqda; və (ii) cinayət işi ilə bağlı faktlar əmlakın cinayət əməlidən törədiyini göstərdikdə.⁹³

Niderland - Genişləndirilmiş Müsadirənin uğurlu istifadəsi

2012-ci ilin yazında Niderlandda yerləşən dənizdə neft qazma avadanlığı istehsalçısı olan SBM Offshore N.V. dövlətə məxsus neft şirkətləri ilə üstünlükləri təmin etmək və ya biznesi saxlamaq müqabilində xarici satış agentlərinə edilən qeyri-qanuni ödənişlərlə bağlı daxili araşdırmaya başlamışdır.⁹⁴ Nəticədə, SBM Offshore N.V. aşkar etdi ki, 2007-ci ildən 2011-ci ilə qədər xarici satış agentlərinə xidmətlərinə görə təxminən 200 milyon ABŞ dolları məbləğində komissiya ödənilib.⁹⁵ Bu ödənişlərin əksəriyyəti rüşvət olub və Ekvatorial Qvineya, Anqola və Braziliyaya yönəldilib.

Niderland qanunvericiliyi cinayətin pul qazandırmamasını təmin etmək üçün uzadılmış müsadirə prosesi tətbiq etdi. Bu prosedur vasitəsilə hakim ayrıca hökm çıxara və təqsirləndirilən şəxsi cinayət əməlinin törədilməsinə qədər olan altı il ərzində qanunsuz yolla əldə etdiyi maddi mənfəəti dövlətə qaytarmağa məcbur edə bilər.⁹⁶ Genişləndirilmiş müsadirənin bu formasına əsasən, bu altı illik müddət ərzində əldə edilmiş bütün əmlaklar və çəkilməmiş məsrəflər qanuni vasitələrlə əldə edildiyinə dair heç bir əlamət olmadıqda müsadirə oluna bilər; qanunsuz hərəkətlərlə əldə edildiyini sübut etməyə ehtiyac yoxdur.⁹⁷

SBM Offshore N.V., Niderland Dövlət Prokurorluğu xidmətindən 240 milyon ABŞ dolları ödəməyə razılıq əldə etmək iddiasını qəbul etdi.⁹⁸ Məbləğ Niderland cinayətinin 36e törədilməsinə əsasən 40 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait hesabına əldə edilən və 200 milyon ABŞ dolları məbləğində ödənişdən olub ki, bu da şirkətlər ərzində qeyri-qanuni yolla əldə edilən əməliyyatı əks etdirir.⁹⁹ Bu iş Niderlandın xarici korrupsiya təcrübələrinə qarşı mübarizəyə sadıqlığını vurğulamaqla yanaşı, həm də ölkə tarixində ən geniş yayılmış müsadirə işlərindən biri kimi diqqəti cəlb etdi.

Digər müsadirə mexanizmlərində olduğu kimi, sübut öhdəliyi yurisdiksiyadan yurisdiksiyaya dəyişə bilər. 100 Məsələn, Niderland, Estoniya və Kiprdə məhkəmələr müttəhim gəlir gətirən xüsusi ağır cinayətlərə görə məhkum edildikdən sonra digər aktivlərin cinayət fəaliyyəti ilə əldə edildiyini "ehtimal edə" bilər.¹⁰¹ Avstriyada genişləndirilmiş müsadirəyə yalnız əsaslı ehtimal olduqda icazə verilir. Bundan əlavə, dövlətlər tətbiq olunan müddətə görə fərqlənə bilər, məsələn, Niderlandda cinayətin törədilməsindən altı il əvvəl; Belçika, Macarıstan, Portuqaliya və Rumıniyada ittiham aktından beş il əvvəl; və Bolqarıstanda ittiham aktından on il əvvəl.¹⁰²

İnsan haqları mülahizələri də nəzərə alınmalıdır. Dövlətlər əsas mənzil, qida, səhiyyə, uşaq dəstəyi və aliment kimi əsas ehtiyacları təmin edən əşyaları həbs və ya müsadirə etməkdən çəkinməlidirlər. Bəzi dövlətlər bunu qanuna hər şeyi əhatə edən müddəa daxil etməklə həll edirlər. Bu müddəa məhkəməyə qeyri-qanuni yolla əldə edildiyi güman edilən aktivləri iştirak edən tərəflərə "yersiz zərər" vuracağı halda müsadirə etməkdən çəkinmək səlahiyyəti verir.

3.8. Dəyər əsaslı müsadirə (Ekvivalent dəyərin müsadirəsi)

Dəyər əsaslı müsadirə qeyri-fəaliyyət nəticə əldə edilmişdir. Müəyyən ölkələrdə bu, ekvivalent dəyərə malik aktivlər cinayətkarın ittiham olunduğu cinayətlə birbaşa əlaqəsi olmadıqda, lakin hələ də cinayətin hansısa forması ilə, məsələn, genişləndirilmiş müsadirə qərarı ilə bağlı olduqda tətbiq edilə bilər. Ekvivalent dəyərin müsadirəsi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa Qarşı Konvensiyasının 12(1)(a) maddəsində göstərilmişdir.¹⁰³

Zəhmət olmasa bizimlə əlaqə saxlayın onları tapanları göstərmələrini tələb edə bilərsiniz. Alternativ olaraq məhkəmə, davanın varlıq harcadığına və ya kumarda olduğu kimi başqa şəkildə əldən çıxarıldığına dair tələblər edilə bilər. Bununla belə, getdikcə artan yurisdiksiyalar bu tələbi aradan qaldırır. Məsələn, məhkumluq hökmü çıxarıldıqdan sonra məhkəmə sadəcə olaraq müttəhimə məxsus hər hansı əmlakın müsadirə olunmasını tələb edən qərar çıxara bilər. Bu, aktivlərin cinayət yolu ilə əldə edildiyinə dair dərhal sübutun olub-olmamasından asılı olmayaraq, qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin qiymətləndirilmiş dəyərinə qədər genişlənir.¹⁰⁴

Bu kontekstdə dəyərə əsaslanan müsadirə, ən az, qanuni yolla əldə edilmiş müsadirələrə icazə verməklə, müttəhimin qeyri-qanuni əldə edilmiş aktivlərin xərclənməsi və ya başqa yolla əldə edilən çıxarılması nəticəsində əldə edilən hər hansı bir vəsaitin əldə edilmiş vəsaiti hesabına maddi imperativə cavab verir. Təbii ki, dəyərə əsaslanan müsadirə digər tədbirlərlə birləşdirilə bilər, məsələn, iddia sövdələşməsi (barışıq); cavabdeh işin həlli müqabilində (qanuni yolla əldə edilmiş və ya olmayan) əmlakı dövlətə təhvil verməyə razılaşa bilər. Aİ-nin fikrincə, dəyərə əsaslanan müsadirə kimi QMƏ müsadirə sistemlərinin tətbiqi və bu cür mexanizmlərin əhatə etdiyi cinayətlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, Üzv Dövlətlərə bərpa dərəcələrini artırmağa və cinayətkarları qeyri-qanuni qazanclarından daha səmərəli şəkildə məhrum etməyə imkan verəcəkdir.¹⁰⁵

Bununla belə, cinayət qanununa əsaslanan müsadirənin digər formaları kimi dəyərə əsaslanan müsadirənin mənfi cəhəti ilkin cinayət mühakiməsinin zəruriliyidir ki nu da adətən bir ildən az müddətdə başa çatan mülki müsadirədən fərqli olaraq, vaxt apara bilər (çox vaxt illər çəkir).

Yurisdiksiyada mülki müsadirənin mövcudluğundan asılı olmayaraq, prokurorlara dəyərə əsaslanan müsadirəni həyata keçirmək üçün səlahiyyət vermək və hakimləri bu barədə qərarlar verməyə həvəsləndirmək ümumiyyətlə düzgün siyasətdir.

Dəyər əsaslı müsadirə olaraq hər bir ölkənin siyasətinin və cinayət ədaləti hesablaşmanın əsas komponenti olsa belə, onun faktiki icrası bir yurisdiksiyadan başqa dövlət büdcəsinə dəyişikliklər. Təəssüf ki, bəzi yurisdiksiyalar dəyərə əsaslanan müsadirə qərarlarının verilməsinə görə cinayətlərin məhdudlaşdırılmasıdır. Digərləri hələ də müsadirə edilmiş bütünlüklə konkret cinayət arasında əlavə əlaqənin olması tələb olunur ki, bu da cinayətkarların zərərli fəaliyyətlərindən əldə edilən maddi faydalardan irəli gələn mənəvi imperativlərə ziddir.¹⁰⁶ Təqsirləndirilən şəxsin qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivləri artıq qumar oynamaq, seks işçilərini işə götürmək və ya sonradan dəyərsizləşən dəbdəbəli əşyalar almaq kimi üsullarla xərclədiyi və ya əldən çıxartdığı ssenarini nəzərdən keçirin.

Bu fərqli meyarlar aktivlərin bərpası sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq üçün imkanlar yaratmaq və uğurlu bərpa səylərini formalaşdırmaq və ya qeyri-mümkün etmək mümkündür.

Bu çətinlikləri dərk edərək, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa Qarşı Konvensiyası dəyərə əsaslanan müsadirənin qəbulunu təşviq edən 12-ci Maddə vasitəsilə onlara müraciət edir. Belə qəbul bir çox yurisdiksiyalarda dəyərə əsaslanan müsadirə ilə bağlı daha uyğunlaşdırılmış qanunvericilik yaradacaq.¹⁰⁷

3.9. Unikal əmlaka əsaslanan müsadirə

Bir çox hallarda, spesifik hallar, qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş, tez-tez ölçülə bilən pul dəyərlərinə malik olmayan və ya potensial dəyişkən aktivlər (məsələn, virtual aktivlər) kimi xüsusi mülkiyyətin müsadirəsini əsaslandırma və ya tələb edə bilər. Belə ssenarilərdə aktivlərin müsadirəsi məhkəmə çəkişmə predmeti olan xüsusi mülkiyyətə (məsələn, mədəni sərvətlər və ya unikal daşınmaz əmlak və ya incəsənət nümunəsi) və ya belə unikal aktivlərin ödəniş məqsədilə müsadirə edilməsinə və satışına əsaslanıla bilər. Məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmiş müəyyən məbləğ.¹⁰⁸ Unikal əmlaka əsaslanan müsadirə cinayət davranışının məhsulu olan əmlakı və ya onun əldə edilməsi üçün istifadə olunan alətləri müsadirə etmək üçün istifadə edilə bilər.¹⁰⁹

Bəzi yurisdiksiyalarda müsadirənin bu forması hələ də cinayət hökmü tələb edir və çox vaxt müttəhimin və ya dövlətin müttəhimin benefisiar mülkiyyətçiliyini sübut etdiyi başqa şəxs və ya qurumun adına qeydə alınmış aktivlərlə məhdudlaşır. Bununla belə, konkret mülkiyyət parçası ilə əsas cinayət arasında əlaqə yaratmaq problem yarada bilər. Cinayətkarlar tez-tez belə aktivlərin qeyri-qanuni mənşəyini onları qanuni aktivlərlə konvertasiya, köçürmə və ya qarışdırmaqla gizlədirlər. Bundan əlavə, bəzi aktivlər dağılma riski altında ola bilər.¹¹⁰ Eynilə, cavabdehin başqa bir fiziki və ya qurumun adı ilə qeydə alınmış aktivin faktiki "benefisiar sahibi" olduğunu sübut etmək çətinliklər yaradır, çünki çirkli pulların yuyulmasında iştirak edən şəxslər adətən birbaşa sahiblikdən yayınırlar.

Oğurlanmış və ya talanmış mədəniyyət nümunələrinin mənşə ölkələrinə qaytarılması getdikcə artan narahatlıq mövzusunə çevrilir. Müharibələr və ya müstəmləkəçiliklə viran qalan ölkələr muzeylərdə və ya şəxsi kolleksiyalarda saxlanılan mədəniyyət əsərlərinə sahib çıxmağa və geri qaytarmağa çağırır. Hüquq-mühafizə orqanları və siyasətçilər mədəni irsə əsas insan hüququ kimi baxaraq, oğurlanmış sərvətləri geri qaytarmaq üçün resursları dəyişdirdilər. "Mədəniyyətə qarşı müharibə" yaratmaqla yanaşı, talan edilmiş artefaktların ticarəti (məsələn, Suriya və İraqdan) terrorçu qruplar üçün əsas gəlir mənbəyidir.¹¹¹

Örtüklü qadın başı: ABŞ, Liviya və unikal mədəniyyət sərvətlərinin uğurla geri qaytarılması

2022-ci ilin yanvarında Liviya, dəyəri bir milyon ABŞ dollarından çox olan qədim mərmər baş olan Örtüklü Qadın Başının qaytarılmasını qeyd etdi.¹¹² Geri qaytarma, milyarder olduğu iddia edilən Michael Steinhardt-ın cinayət ittihamlarından yayınmaq müqabilində əvvəllər muzeylərə və ya şəxsi kolleksiyasının bir hissəsinə icarəyə verilmiş çoxsaylı oğurlanmış artefaktları təhvil verməsi ilə bağlı iddia müqaviləsi (yuxarıdakı bölmələrə baxın) əsasında mümkün olub.¹¹³ Örtüklü Qadın Başı təxminən 70 milyon ABŞ dolları dəyərində olan 180 antik əsərdən birincisi idi, ABŞ səlahiyyətliləri tərəfindən ələ keçirildi və nəticədə müasir Liviyada öz vətəninə qaytarıldı.¹¹⁴

ABŞ səlahiyyətliləri və Steinhardt arasında idrazılaşması Yunanıstan, İtaliya, İordaniya, Livan, Liviya və Türkiyə də daxil olmaqla bir sıra ölkələrə çoxsaylı artefaktların maneəsiz və sürətli qaytarılması üçün katalizator rolunu oynadı. Bu razılaşma onların tez bir zamanda repatriasiyası üçün yol açdı, əks halda cinayət məhkəməsi zamanı sübutların uzun müddət saxlanması səbəbindən gecikə bilərdi.¹¹⁵

Bir sıra digər qiymətli əşyalarla yanaşı, Örtüklü qadın başının vətənə qayıtması qiymətsiz mədəniyyət nümunələrinin doğma yurdlarına qovuşması və bununla da insanların öz irsinə yenidən bağlanması yolunda ilk addım oldu. Bu 180 artefaktın tapılması həm də ən böyük mədəni sərvətlərin bərpası cəhdlərindən biri idi və bu cür aktivlərin hüquqi mənsəyini kifayət qədər yoxlamağa məhəl qoymayan kolleksiyaçıları və muzeyləri üçün möhkəm xatırlatma rolunu oynadı. O, hakimiyət orqanlarının unikal əmlakı araşdırmaq, həbs və müsadirə etmək üçün artan öhdəliklərini vurğulayır. Bu, xüsusilə "ağ yaxalılar"ın terrorizmi birbaşa və ya dolayısı ilə necə maliyyələşdirə biləcəyi ilə bağlı davam edən müzakirələr və mədəni sərvətlərin müstəmləkə tərəfindən talan edilməsi ilə bağlı artan çağırışlar fonunda aktualdır.

Dəyər əsaslı müsadirə sistemindən fərqli olaraq, unikal əmlaka əsaslanan müsadirə aktivin xüsusi dəyəri ilə bağlı hər hansı mübahisələri qəsdən kənara qoyur; sözügedən aktivin dəyərini qiymətləndirməyə ehtiyac yoxdur. Bu, təkcə mədəni sərvətlərə deyil, həm də sənət əsərləri, nadir brilyantlar və ya bəzi hallarda unikal daşınmaz əmlak parçaları kimi bəzi digər unikal aktivlərə də aiddir. Aktiv xüsusilə mədəni əhəmiyyət kəsb etmədikdə, o, çox vaxt satılır. Bəzi hallarda, gəlirlər müttəhimin cinayətlərinin qurbanlarına fayda verir və ya getdikcə daha çox prioritet inkişaf ehtiyaclarına yönəldilir. Unikal mədəni sərvətlər üçün onlar adətən ləğv edilmir. Bunun əvəzinə, bir neçə halda göründüyü kimi, onlar mənsəyi olduqları ölkənin milli muzeyinə verilir. Praktikada bu, çox vaxt mədəni sərvətin talan edildiyi ölkənin səfirliyinə təhvil verilməsini və sonra onun qaytarılmasının koordinasiya edilməsini nəzərdə tutur.

Qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş mədəniyyət sərvətləri ilə məşğul olan zaman nadir əmlaka əsaslanan müsadirə çox vaxt əsas resurs olur. Mədəni sərvətlər region və ya dövlətin irsi üçün dərin sentimental dəyəərə malikdir, ona görə də prokurorlar həmişə bundan xəbərdar olmalı və bu cür sərvətlərin idarə edilməsində və mühafizəsində əlavə ehtiyat tədbirləri görməlidirlər. Münaqişə, talan, geniş korrupsiya və müstəmləkəçilik nəticəsində mədəni sərvətlərində əhəmiyyətli itkilərə məruz qalmış dövlətlər üçün bu prioritet daha da kritik olur. O, həmçinin bütün dünya üzrə milli muzeylərə və kiçik incəsənət qalereyalarına öz kolleksiyalarında olan əşyaların mənşəyini hərtərəfli araşdırmaq və hüquqi mənşəyi tam müəyyən etmək mümkün olmadıqda səlahiyyətli orqanlarla fəal əlaqə saxlamaq üçün bəlkə də haqlı olaraq daha ağır və zəruri məsuliyyət qoyur. Nəticə etibarilə, bu, hər bir ölkənin öz yurisdiksiyaları daxilində, istər muzeylərdə, istər kiçik qalereyalarda, istərsə də şəxsi kolleksiyalarda talan edilmiş mədəni sərvətlərin mümkün mövcudluğunun monitorinqinin vacibliyini vurğulayır, çünki bu cür aktivlərin əldə edilməsi çox vaxt terrorizmin və digər ağır cinayətlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqələndirilir. Ona görə də bu cür aktivlərə həbs qoyulması və müsadirə edilməsinin əhəmiyyəti getdikcə artır.

4.

**Günahsız üçüncü tərəf
mülahizələri (Üçüncü
tərəf “Xoş məramlı
benefisiarlar”)**

Aktivlərə həbs qoyulmalı və müsadirə edilməli olan həm cəza, həm də qeyri-cəza kontekstində vicdanla hərəkət etmiş üçüncü şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi çox vacibdir. Üçüncü tərəfin vicdanlı benefisiarları qanuni olaraq maraq tələb edə biləcəkləri aktivlərin həbsi və müsadirəsi ilə bağlı icraat haqqında bildiriş almaq hüququna malik olmalıdırlar.

Narkotik alverçisinin öz gəliri ilə daşınmaz əmlak alıb, sonradan onu əmlakın qeyri-qanuni mənşəyindən xəbəri olmayan üçüncü tərəfə satdığı hallarda, üçüncü şəxs vicdanla hərəkət edibsə, vicdanla hərəkət etdiyini məhkəməyə nümayiş etdirmək hüququna malik olmalıdır. Bu, məsələn, üçüncü tərəfin satıcının narkotik alverçisi olduğunu əsaslı şəkildə bilə bilməyəcəyinə və üçüncü tərəfin əmlakın ədalətli bazar dəyərini ödədiyinə dair sübutların təqdim edilməsini əhatə edə bilər. Hər bir ölkədə qanunvericilik bazası məhkəməyə əmlakın əldə edilməsi ilə bağlı halları nəzərdən keçirməyə imkan verməlidir. Məsələn, əgər üçüncü şəxsin narkotik alverçisinin qardaşı (bacısı) və ya iş ortağı olduğu aşkar edilərsə, onların "xoş niyyətli" benefisiar statusu şübhə altına alın bilər. Eynilə, əgər əmlakın ədalətli bazar dəyəri, məsələn, 100,000 ABŞ dollarıdırsa və üçüncü tərəf 5,000 ABŞ dolları nominal məbləğ ödəyibsə və ya satınalma üçün bank köçürməsinin sübutunu təqdim edə bilmirsə, onların xoş niyyətli olmasına şübhə yaranır. Bununla belə, məhkəmə üçüncü şəxsin vicdanlı hərəkət etdiyinə əmin olarsa, üçüncü şəxsin əmlaka sahiblik hüququnu saxlamasına icazə verən qərar çıxara bilər.

Yaxşı niyyətli Üçüncü Tərəf Benefisiarı kimdir? Amerika Birləşmiş Ştatları Melissa Sinqa qarşı¹¹⁶

Nyu Cersidə Bio-diaqnostika Laboratoriya xidmətlərinin keçmiş prezidenti David Nicoll-a qarşı iş aktivlərinin bərpası və üçüncü tərəf hüquqlarına dair presedent yaratdı. Qan analizi laboratoriyası rüşvət və geri ödəmə sxeminin mərkəzinə çevrildi, burada həkimlər xəstələrin qan nümunələrini laboratoriyaya göndərmək üçün rüşvət alırdılar. Cinayət mühakiməsinin ardınca baş tutan iddia müqaviləsinin bir hissəsi olaraq, təxminən 700.000 ABŞ dolları dəyərində olan Manhattan kondominiumu da daxil olmaqla, sadalanan əmlaklardakı bütün hüquqlar, mülkiyyət və maraqlar müsadirə edildi.

Manhattan kondominiumu Nicoll-un romantik tərəfdaşı Melissa Singh tərəfindən şirkətin qeyri-qanuni fəaliyyətindən Nicoll tərəfindən təmin edilən vəsaitlə satın alınıb. Mülkiyyətin müstəsna sahibliyinə və məhkəmə prosesi zamanı mülkiyyət hüququna malik olmasına baxmayaraq, Sinq məhkəməyə üçüncü tərəf ərizəsi ilə müraciət edərək əmlakın heç vaxt Nicoll tərəfindən idarə olunmadığını iddia etdi.

Sinqhin şikayəti rayon məhkəməsi tərəfindən rədd edildi, çünki kondominiumu almaq üçün istifadə olunan pulun ona qeyri-qanuni yolla gəlir əldə etmiş cavabdeh Nikol

tərəfindən hədiyyə edildiyi sübuta yetirildi. Bu dəlil göstərir ki, Singh əmlakı vicdanla əldə etməmişdir (*xoş niyyətli* günahsız üçüncü şəxs).¹¹⁷

Cinayət prosesi zamanı təqsirləndirilən şəxsin vəfat etməsi və onların əmlakının ailə üzvlərinə miras qalması kimi başqa ssenarilər də yarana bilər. Qanunsuz fəaliyyətdən heç kimin faydalanmaması prinsipi əsas olaraq qalmalıdır; heç kim, hətta varislik edən ailə üzvləri belə fəaliyyətlərdən faydalanmamalıdır. Bununla belə, müəyyən hallarda məhkəmə öz mülahizəsindən istifadə edərək vərəsəlik edən ailə üzvünü vicdanlı üçüncü tərəf benefisiarı hesab edə bilər.

Əvvəllər qeyd edildiyi kimi, üçüncü şəxslərə aid əlavə amillər, əgər bu hərəkətlər kiminsə fundamental həyat şərtlərindən və ya digər insan hüquqlarından məhrum edilməsinə gətirib çıxararsa, müsadirə və ya müsadirənin dayandırılmasını əhatə edə bilər. Məsələn, müsadirə və ya müsadirə qərarı uşağı alimentdən məhrum edərsə və ya kimsə evsiz qoyarsa, yenidən baxıla bilər.¹¹⁸

R v Əhməd və Qureyşi: Kiminsə xoş niyyətli üçüncü tərəf benefisiarı olub-olmadığını müəyyənləşdirərkən və həbs və müsadirə əmrləri ilə səbəb ola biləcək potensial zərəri qiymətləndirərkən nəzərə alınmalı olan amillər¹¹⁹

İş üzrə apellyasiya şikayəti üçün istifadə edilən hüquqi əsas Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 8-ci maddəsi olmuşdur ki, burada digər məsələlərlə yanaşı deyilir ki "hər kəsin şəxsi və ailə həyatına, evinə və yazışmalarına hörmət hüququ vardır" və "qanunla müəyyən edilmiş və demokratik cəmiyyətdə milli təhlükəsizlik, ictimai təhlükəsizlik və ya ölkənin iqtisadi rifahı naminə zəruri olan hallar istisna olmaqla, dövlət orqanının bu hüququn həyata keçirilməsinə heç bir müdaxiləsi olmamalıdır... "

Şikayətçilər iddia etdilər ki, məhkəmə səviyyəsində çıxarılan müsadirə qərarı qeyri-mütənasibdir və günahsız ailə üzvlərinin, xüsusən də uşaqların hüquqlarını pozur. Apellyasiya şikayəti verənlər başqa səbəblərə görə apellyasiya şikayətində üstünlük əldə etməsələr də, Apellyasiya Məhkəməsi oxşar işlərdə tətbiq olunacaq standartı müəyyən edib. R. Benjafildə qarşı (2003) cinayət işinə istinad edilmişdir, burada məhkəmənin ziddiyyətli maraqları balanslaşdırması tələb oluna bilər. Bu, bir tərəfdən cinayətin qazanc gətirməməsinə zəmanət verməklə yanaşı, digər tərəfdən də günahsız üçüncü şəxslərin təsadüfi ədalətsizliyə məruz qalmamasına təminat verir.

Bu qərar bir çox yurisdiksiyaların dəyərli ola biləcəyi təlimatı təmin edir, çünki o, günahsız üçüncü şəxslərin maraqlarını qorumaq və həbs və müsadirə haqqında qərarlar nəticəsində təsadüfi zərərin qarşısını almaq üçün məhkəmələrə mülahizələrin verilməsinin vacibliyini vurğulayır.

Nəticə

Bu hesabat qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin müsadirəsini sürətləndirmək üçün Dövlətlərin qəbul edə biləcəyi bir neçə müxtəlif mexanizmləri, o cümlədən mülki müsadirə sahəsində mexanizmləri vurğulayır. Mülki aktivlərin müsadirəsi və digər qeyri-cəza üsulları həqiqətən də hüquq-mühafizə orqanlarına mütəşəkkil cinayətkarlıqla daha effektiv və səmərəli mübarizə aparmaq və cinayətkarları qanunsuz qazanlarından məhrum etmək üçün bütün dünyada getdikcə daha çox istifadə olunan əsas alətlərdir. Əmlakı onların xəbəri və ya razılığı olmadan qeyri-qanuni istifadə oluna bilən günahsız üçüncü şəxslərin (məsələn, uşaqlar və ya digər şəxslər) qanuni maraqlarına lazımi diqqət yetirilir.

Bu cür mexanizmlərin qəbulu BMT-nin Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası və BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyası tərəfindən də təsdiqlənir. Onlardan Böyük Britaniya, ABŞ, İrlandiya, Peru və İtaliya kimi global miqyasda bir sıra yurisdiksiyalar tərəfindən geniş istifadə olunur. Bu yurisdiksiyalar beynəlxalq səviyyədə tanınmış yaxşı təcrübələri müəyyən edir. Qeyri-qanuni yolla əldə edilmiş aktivlərin ələ keçirilməsinin sürətləndirilməsi müxtəlif formalarda ola bilər. Məsələn, bura əmlakın müsadirəsi daxil ola bilər, burada aktivlərin özləri "müttəhim"dir. Bundan əlavə, vergi və sosial təminat orqanları ilə koordinasiya qanunsuz yolla əldə edilmiş aktivlərin həbsi, icrası və geri alınmasının sürətləndirilməsi üçün çox təsirli ola bilər. Digər formalara, xüsusən dərin tarixi və mədəni dəyəri olan aktivlər üçün genişləndirilmiş müsadirə və əmlaka əsaslanan müsadirə daxildir.

Bu mexanizmlərin cinayətlə əlaqəli aktivlərin həm fərdi, həm də kollektiv şəkildə bərpasında daha nəzərəcarpacaq nəticələr verdiyi sübut edilmişdir. Bundan əlavə, onlar hüquq sisteminin effektivliyinə ictimai inamı gücləndirirlər. Bu, xüsusilə bərpa edilmiş aktivlər kritik inkişaf prioritetlərinə yönəldildikdə və onların nəticədə necə istifadə ediləcəyi ilə bağlı şəffaflıq olduqda aydın görünür. Dövlətlər həm səmərəlilik, həm də ədalət marağı baxımından bu mexanizmləri qəbul etməyi düşünməlidirlər.

Bibliografiya

- ¹ Brun, J.-P., Sotiropoulou, A., Gray, L., Scott, C., & Stephenson, K. M. (2020). Asset Recovery Handbook: A Guide for Practitioners (Second). StAR. <https://star.worldbank.org/publications/asset-recovery-handbook-guide-practitioners-second-edition>
- ² Brun, J.-P., Sotiropoulou, A., Gray, L., Scott, C., & Stephenson, K. M. (2020). Asset Recovery Handbook: A Guide for Practitioners (Second). StAR. <https://star.worldbank.org/publications/asset-recovery-handbook-guide-practitioners-second-edition>
- ³ Bright Line Law. (2020). The Use of Non-Conviction Based Seizure and Confiscation. <https://rm.coe.int/the-use-of-non-conviction-based-seizure-and-confiscation-2020/1680a0b9d3>
- ⁴ United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (1988), https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf
- ⁵ United Nations Convention against Transnational Organized Crime (2000), <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>
- ⁶ United Nations Convention Against Corruption (2003), <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/>
- ⁷ Bu araşdırmada "həbs" və "müsadirə" terminləri bir-birini əvəz edəcək.
- ⁸ The World Bank. (2017). Illicit Financial Flows (IFFs). <https://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/illicit-financial-flows-iffs>
- ⁹ The World Bank. (2017). Illicit Financial Flows (IFFs). <https://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/illicit-financial-flows-iffs>
- ¹⁰ United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI). (2021). Illicit Financial Flows and Asset Recovery In The Republic of Moldova. <https://unicri.it/sites/default/files/2021-04/ILF%20M.pdf>
- ¹¹ Bax: UNICRI-nin QMA hesabatları seriyası, aşağıdakı ünvanı mövcuddur: <http://www.unicri.it/publications> and <https://unicri.it/Publication/Illicit-Financial-Flows-Asset-Recovery-Eastern-Partnership-Region>
- ¹² Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2014). Illicit Financial Flows from Developing Countries: Measuring OECD Responses. https://www.oecd.org/corruption/illicit_financial_flows_from_developing_countries.pdf
- ¹³ Həmişə məlum olduğu kimi, aktivləri yuyanlar adətən onları öz adları ilə deyil, digər fiziki şəxslər və ya qurumlar, məsələn, saxta korporasiyalar vasitəsilə yuyurlar.
- ¹⁴ Əksər yurisdiksiyalarda olmasa da, bir çox yurisdiksiyalarda əhəmiyyətli zəiflik dövlət məmurları üçün maliyyə məlumatlarının açıqlanması sisteminin olmaması deyil, bu mexanizmlərin hər hansı pozuntusu (açıqlanmaması və ya qeyri-kafi) üçün effektiv, çəkindirici sanksiyaların tətbiq edilməməsidir.
- ¹⁵ Faktiki təcrübədə, bir çox yurisdiksiyalar hələ də digər UNCAC Üzv Dövlətləri tərəfindən müsadirə üçün verilmiş sərəncamları tanımır; bunların bir çoxuna xarici yurisdiksiyanın cinayət işlərində müsadirə edilməsi barədə qərarlar daxildir, belə ki, qəbul edən yurisdiksiya əksər hallarda sorğunun öz milli qanunlarına "uyğun olmadığını" və ya "müvafiq olmadığını" göstərir və başqa səbəb göstərilir. Bundan əlavə, mülki müsadirə işi üzrə müsadirə haqqında məhkəmə qərarı çıxarıldıqda, qəbul edən yurisdiksiya milli qanunvericiliklə "uyğunsuz olduğunu" və ya "uyğun olmadığını" əsas gətirərək həmin sərəncamın qüvvəyə minməsi tələbini, əgər varsa, rədd edəcək. Bəzi hallarda müsadirə qərarına səbəb olan ilkin cinayət və ya mülki işin cavabdeh və ya əmlak sahibi üçün kifayət qədər lazımi prosesi təmin etmədiyinə dair arqument irəli sürülə bilər. Bununla belə, xarici yurisdiksiyaların bu cür sərəncamların icrası üçün tələb olunduqda, lazımi prosesin adekvatlığı ilə bağlı sorğu edən yurisdiksiyadan fəal şəkildə aydınlıq əldə etməyə çalışdıqlarını göstərən çox az dəlil var. Bu, əlbəttə ki, UNCAC-ın Maddə 51 "İştirakçı dövlətlər aktivlərinin bərpası ilə bağlı bir-birlərinə ən geniş əməkdaşlıq və yardım göstərəcəklər" ilə tamamilə ziddiyyət təşkil edir. Təəssüf ki, Aİ-nin çoxsaylı Üzv Dövlətləri (Aİ xaricindəki korrupsioner məmurların aktivlərini yerləşdirdiyi) bu xarici yurisdiksiyalar tərəfindən verilən müsadirə sərəncamlarını həyata keçirmək və ədalətsiz şəkildə əldə edilmiş aktivləri geri qaytarmaq üçün Aİ üzvü olmayan həmkarları ilə əməkdaşlığa gəldikdə praktikada əhəmiyyətli dərəcədə geri qalırlar.
- ¹⁶ Bir çox aktivlərin bərpası üzrə mütəxəssis bildirir ki yurisdiksiyalar tez-tez ələ keçirdikləri cinayət və ya yuyulmuş aktivlərlə bağlı medianın əhəmiyyətli diqqətini qazanacaqlar, baxmayaraq ki, bu cür yurisdiksiyalarda belə aktivlərin faktiki olaraq geri qaytarılması çox aşağı səviyyədədir.
- ¹⁷ Aktivlərin repatriasiyasını (əgər geri qaytarılırsa) milli yardım agentlikləri və ya digər şəffaf mexanizmlər vasitəsilə idarə etmək praktikasında cüzi artımı qeyd etmək lazımdır. Bu, geri qaytarılan aktivlərin korrupsiyaya uğramasının qarşısını almaq məqsədi daşıyır. Bax: UK to return \$5.8m to Nigeria from politician's stolen assets. (2021). Aljazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/9/uk-to-return-5-8-mln-to-nigeria-from-politicians-stolen-assets#:~:text=The%20United%20Kingdom%20and%20Nigeria%20have%20signed%20a%20who%20was%20jailed%20in%20London%20for%20money%20laundering>. Bununla belə, əksəriyyət olmasa da yurisdiksiyaların əhəmiyyətli bir hissəsi bu cür dialoqlarda iştirak etməyə məhəl qoymur. Bunun əvəzinə, onlar qeyri-müəyyən əsaslarla aktivlərin qaytarılması tələblərini açıq şəkildə rədd etmək kimi köhnəlmiş təcrübələri davam etdirirlər. Oxşar vəziyyət 2011-ci ildən (bu hesabat zamanı 12 ildən artıqdır) Üzv Dövlətlər tərəfindən milyardlarla aktivin dondurulduğu Liviya nümunəsində də mövcuddur. Liviya da kəskin humanitar ehtiyaclarla, o cümlədən xərçəng və diabet kimi xəstəliklər üçün ciddi tibbi xidmətin olmamasına və uşaqlar üçün dərslər kitabları və nahar kimi təhsil resurslarının kifayət qədər olmaması baxmayaraq, bir çox Üzv Dövlətlər dondurulmuş aktivlərin geri qaytarılmasını asanlaşdırma bilmirlər. Tibbi personal, avadanlıq və təhsil materialları kimi vəsaitlərin və ya digər dəstək formalarının ehtiyacı olan həssas qruplara çatmasını təmin edən şəffaf mexanizmlər vasitəsilə yönəldilsə belə, bu aktivlər əlçatmaz olaraq qalır.

¹⁸ Qanunvericilər, aktivlərin bərpasının ölkədə səhiyyə, təhsil və infrastruktur kimi kritik inkişaf ehtiyaclarını həll etmək üçün əhəmiyyətli vəsaitlər verə biləcəyi faktını nəzərdən qaçırmırlar. Şübhəsiz ki, bu, qanunvericilər üçün öz seçicilərinə çatdırmaq üçün dəyərli mesaj olardı.

¹⁹ Recommendation 38. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation - The FATF Recommendations. (2023). <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>

²⁰ International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation - The FATF Recommendations. (2023). <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>

²¹ Greenberg, T. S., Samuel, L. M., Grant, W., & Gray, L. (2009). A Good Practices Guide for Non-Conviction Based Asset Forfeiture. Stolen Asset Recovery. https://star.worldbank.org/sites/default/files/2023-11/Stolen_Asset_Recovery_A_Good_Practices_Guide_for_Non_Conviction_Based_Asset_Forfeiture_%28Stolen_Asset_Recovery_Initiative_2009%29.pdf

²² Mülki müsadirənin yeni anlayış olduğu ölkələrin rəsmiləri çox vaxt mülkiyyət hüququnun konstitusiyə hüququ olmasından narahat olduqlarını bildirirlər; mülki müsadirə hallarında belə əmlakın üzərinə həbs qoyulmasına və geri alınmasına yol verilməməsi, təbii ki, vətəndaşlara qanunsuz yolla əldə edilmiş əmlakı saxlamağa imkan verən konstitusional hüququn yanlış şərhinə gətirib çıxarar.

²³ Mülkiyyət hüququ sahibinin müəyyən edilə bilməyəcəyi hallarda, aktivlərin sürətləndirilmiş müsadirəsi üçün ayrıca "inzibati" mexanizmlər mövcud ola bilər; bəzi yurisdiksiyalarda bu, dövlət qurumunun internet saytında (və/və ya tutulma yerində) heç kim sahibliyini bəyan etmək üçün irəli gəlməsə aktivlərin müəyyən günlər ərzində, məsələn, 60 və ya 90 gün ərzində müsadirə olunacağına dair məlumatın dərc edilməsi ola bilər.

²⁴ UNCAC article 30

²⁵ Bax: Decreto Legislativo N.° 1373. (2018). Government of Peru. <https://www.gob.pe/institucion/congreso-de-la-republica/normas-legales/936641-1373>

²⁶ New specialised courts to apply novel extinción de dominio legislation in Peru. (2019). <https://baselgovernance.org/news/new-specialised-courts-apply-novel-extincion-de-dominio-legislation-in-peru>

²⁷ Bright Line Law. (2020). The Use of Non-Conviction Based Seizure and Confiscation. <https://rm.coe.int/the-use-of-non-conviction-based-seizure-and-confiscation-2020/1680a0b9d3>

²⁸ Oxşar yanaşma Kolumbiyada da mövcuddur, bax: (Ley 1708 de 2014. (2014). Government of Colombia.

<https://www.funcionpublica.gov.co/eva/gestornormativo/norma.php?i=56475>); France, G. (2022). Non-conviction-based confiscation as an alternative tool to asset recovery. https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Non-Conviction-Based-Forfeiture_2022.pdf

Read more about the Ibárcena case: SUBSISTEMA DE EXTINCIÓN DE DOMINIO DEL PODER JUDICIAL RECUPERÓ MÁS DE S/173 MILLONES A FAVOR DEL ESTADO. (2022). Poder Judicial Del Peru.

https://www.pj.gob.pe/wps/wcm/connect/sneed/s_sneed/as_prensa/as_noticias/cs_n_recupera173millones, Solorzano, O. (2019).

Landmark asset recovery case puts Peruvian non-conviction-based confiscation legislation to the test. Basel Institute on Governance. <https://baselgovernance.org/blog/landmark-asset-recovery-case-puts-peruvian-non-conviction-based-confiscation-legislation-test> and Fiscalía logra se declare fundada demanda para recuperar más de US\$ 3 millones desde banco suizo. (2022).

Ministerio Público Fiscalía de La Nación. <https://www.gob.pe/institucion/mpfn/noticias/633577-fiscalia-logra-se-declare-fundada-demanda-para-recuperar-mas-de-us-3-millones-desde-banco-suizo>

²⁹ Peru recovers USD 8.5 million through non-conviction based confiscation. (2020). Basel Institute on Governance.

<https://baselgovernance.org/news/peru-recovers-usd-85-million-through-non-conviction-based-confiscation> and Switzerland to return USD 8.5 million to Peru in precedent-setting case of non-conviction based forfeiture. (2023). Basel Institute on Governance.

<https://baselgovernance.org/news/switzerland-return-usd-85-million-peru-precedent-setting-case-non-conviction-based-forfeiture>

³⁰ France, G. (2022). Non-conviction-based confiscation as an alternative tool to asset recovery.

https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Non-Conviction-Based-Forfeiture_2022.pdf

³¹ "As regards the envisaged common rules, the Commission has emphasized that the European Court of Human Rights has repeatedly considered Non-Conviction Based confiscation (including civil and administrative forms) and extended confiscation to be consistent with Article 6 ECHR and Article 1 of Protocol 1, if effective procedural safeguards are respected." Bax: Common rules for non-conviction based confiscation. (2023). European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-common-rules-for-non-conviction-based-confiscation#:~:text=As%20regards%20the%20envisaged%20common%20rules%2C%20the%20Commission,Protocol%201%2C%20if%20effective%20procedural%20safeguards%20are%20respected.>

³² van de Ven, M. (2018). Fighting organised crime by facilitating the confiscation of illegal assets. Council of Europe.

<https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24507&lang=en>

³³ About Us. (n.d.). Criminal Assets Bureau (CAB). Retrieved April 11, 2024, from <https://www.cab.ie/about-us/>

³⁴ van de Ven, M. (2018). Fighting organised crime by facilitating the confiscation of illegal assets. Council of Europe.

<https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24507&lang=en>

³⁵ Minister for Justice announces Community Safety Innovation Fund open for new applications at launch of Waterford Community Safety Plan. (2023). Department of Justice. <https://www.gov.ie/en/press-release/712b9-minister-for-justice-announces-community-safety-innovation-fund-open-for-new-applications-at-launch-of-waterford-community-safety-plan/#>

- ³⁶ Rəqəmlər CAB rəsmiləri tərəfindən UNICRI-yə təqdim edilmişdir.
- ³⁷ Ortiz Fonseca, D. M. (2018). "Pennies from heaven" Three case studies on civil forfeiture. United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI). <https://f3magazine.unicri.it/?p=1489>
- ³⁸ Colombia's Capacity to Recover Criminal Assets: An Assessment Based on the 9 Principles of Asset Recovery. (2022). https://baselgovernance.org/sites/default/files/2022-07/220725_Diagna%CC%A8stico_Colombia_report_En.pdf
- ³⁹ Calle, S., & Gómez Restrepo, J. (n.d.). ¿QUÉ ES LA FIGURA DE LA EXTINCIÓN DE DOMINIO EN COLOMBIA? CMS. Retrieved April 11, 2024, from <https://cms.law/es/col/publication/que-es-la-figura-de-la-extincion-de-dominio-en-colombia#:~:text=La%20extinci%C3%B3n%20de%20dominio%20es,o%20indirectamente%20en%20actividades%20il%C3%ADcitas>
- ⁴⁰ Qanunla tam tanış olmaq üçün baxın: Ley 1708 de 2014 Congreso de la República de Colombia. (2014). Secretaría Jurídica Distrital de La Alcaldía Mayor de Bogotá D.C. <https://www.alcaldiabogota.gov.co/sisjur/normas/Norma1.jsp?i=56475>
- ⁴¹ Bu, əsasən çoxlu sayda işlərin təqdim edilməsi (məsələn: paytaxt Boqotada hər ay təxminən 200 iş hakimlərə təqdim olunur) və insan resurslarının çatışmazlığının nəticəsidir ki, bu da yekun qərara gəlmək üçün vaxt çərçivəsinin uzadılmasına səbəb olur. Maraqlıdır ki, əvvəlki qanuna əsasən, işlərin baxılması orta hesabla 14 il çəkir ki, bu da 2014-cü ildə dəyişdirilmiş məcəllə ilə müqayisədə demək olar ki, üç dəfə çoxdur. Bu, hakimlərin bütün proseslərin daha ağılabatan müddətə malik olan 1708 sayılı qanuna köçürülməsini təmin etmək üçün mövcud qanunvericiliyə dəyişiklik edilməsinin zəruri olduğunu iddia edən səbəblərdən biridir. Colombia's Capacity to Recover Criminal Assets: An Assessment Based on the 9 Principles of Asset Recovery. (2022). https://baselgovernance.org/sites/default/files/2022-07/220725_Diagna%CC%A8stico_Colombia_report_En.pdf
- ⁴² France, G. (2022). Non-conviction-based confiscation as an alternative tool to asset recovery. https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Non-Conviction-Based-Forfeiture_2022.pdf
- ⁴³ Ətraflı məlumat üçün baxın: Quienes Somos. (2018). Government of Colombia. https://www.saesas.gov.co/nuestra_entidad/quienes_somos
- ⁴⁴ Ortiz Fonseca, D. M. (2018). "Pennies from heaven" Three case studies on civil forfeiture. United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI). <https://f3magazine.unicri.it/?p=1489>
- ⁴⁵ Mutual Evaluation Report of Republic of Colombia. (2018). <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/fsrb-mer/GAFILAT-Mutual-Evaluation-Colombia-2018.pdf>
- ⁴⁶ Bocanegra, N. (2024). Colombia seeks forensic audit of victims' reparation fund. Euronews. <https://www.euronews.com/2022/11/03/colombia-corruption>
- ⁴⁷ Brun, J.-P., Sotiropoulou, A., Gray, L., Scott, C., & Stephenson, K. M. (2020). Asset Recovery Handbook: A Guide for Practitioners (Second). StAR. <https://star.worldbank.org/publications/asset-recovery-handbook-guide-practitioners-second-edition>
- ⁴⁸ E4J University Module Series - Organized Crime Module 10: Sentencing and Confiscation in Organized Crime. (n.d.). United Nations Office on Drugs and Crime. Retrieved April 11, 2024, from <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-10/key-issues/confiscation.html>
- ⁴⁹ Types of Federal Forfeiture. (2023). U.S. Department of Justice. <https://www.justice.gov/afp/types-federal-forfeiture>
- ⁵⁰ Asset Forfeiture Policy Manual 2023. (2023). <https://www.justice.gov/criminal/criminal-afmls/file/839521/dl>
- ⁵¹ DHS Inconsistently Implemented Administrative Forfeiture Authorities under CAFRA . (2020). <https://www.oig.dhs.gov/sites/default/files/assets/2020-09/OIG-20-66-Aug20.pdf>
- ⁵² Agents Seize \$27 Million In U.S. Currency Inside Boxes Bound For St. Thomas. (2020). U.S. Attorney's Office, District of Puerto Rico. <https://www.justice.gov/usao-pr/pr/agents-seize-27-million-us-currency-inside-boxes-bound-st-thomas>
- ⁵³ Agents Seize \$27 Million In U.S. Currency Inside Boxes Bound For St. Thomas. (2020). U.S. Attorney's Office, District of Puerto Rico. <https://www.justice.gov/usao-pr/pr/agents-seize-27-million-us-currency-inside-boxes-bound-st-thomas>
- ⁵⁴ DHS Inconsistently Implemented Administrative Forfeiture Authorities under CAFRA . (2020). <https://www.oig.dhs.gov/sites/default/files/assets/2020-09/OIG-20-66-Aug20.pdf>
- ⁵⁵ DHS Inconsistently Implemented Administrative Forfeiture Authorities under CAFRA . (2020). <https://www.oig.dhs.gov/sites/default/files/assets/2020-09/OIG-20-66-Aug20.pdf>
- ⁵⁶ Types of Federal Forfeiture. (2023). U.S. Department of Justice. <https://www.justice.gov/afp/types-federal-forfeiture>
- ⁵⁷ Codice Antimafia. (2023). Altalex. <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/07/24/codice-antimafia-edizione-giugno-2014#titolo1>
- ⁵⁸ Fighting organised crime by facilitating the confiscation of illegal assets. (2018). Council of Europe. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24507&lang=en>
- ⁵⁹ Preventative measures directed at the assets are set out in articles 16-34 ter: Codice Antimafia. (2023). Altalex. <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/07/24/codice-antimafia-edizione-giugno-2014#titolo1>
- ⁶⁰ Müəyyən hallarda, şəxsin məfiya ilə bağlı cinayətlərdə iştirakına görə bəraət qazansa belə, qabaqlayıcı müsadirə tədbirləri hələ də tətbiq oluna bilər. Bu, əgər şəxs "təhlükəli" hesab edilərsə və ya qərar cinayət mühakiməsi zamanı toplanmış sübutlardan fərqli sübutlara əsaslanarsa, belə ola bilər. Məsələn: Court of Cassation VI section No. 1268 of 4 July 2019, <https://www.questionegiustizia.it/data/doc/3140/tescaroli.pdf> and Court of Cassation Section. 1, Sentence No. 13638 of 16 January 2019 - Rv. 275244 - 01, conf., Cass., Sect. 2 - , Sentence No. 15650 del 14/02/2019 - Rv. 275778 - 01.
- ⁶¹ "National Recovery and Resilience Plan" And Prevention Of Criminal Infiltrations - Italian System -. (2021). <https://www.poliziadistato.it/statics/14/sistema-italia-en.pdf>
- ⁶² See: Tescaroli, L. (n.d.). Il procedimento di prevenzione patrimoniale: profili problematici e questioni aperte. Retrieved April 22, 2024, from <https://www.questionegiustizia.it/data/doc/3140/tescaroli.pdf>

- ⁶³ Commissione parlamentare di inchiesta sul fenomeno delle mafie e sulle altre associazioni criminali, anche straniere. (2014). <https://documenti.camera.it/leg17/resoconti/commissioni/stenografici/html/24/audiz2/audizione/2014/01/22/stenografico.0011.html>
- ⁶⁴ Value of assets seized and confiscated from organized crime in Italy from August 2020 to July 2021. (2021). Statista. <https://www.statista.com/statistics/743673/value-of-assets-seized-and-confiscated-from-mafia-in-italy/>
- ⁶⁵ 160 Milioni Di Euro Il Valore Dei Beni Illecitamente Accumulati E Sottoposti A Misura Patrimoniale, Tra Cui Oltre 300 Immobili. (2022). Direzione Investigativa Anti Mafia. <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/2022/reggio-calabria-operazione-planning-dia-e-guardia-di-finanza-hanno-eseguito-unordinanza-di-custodia-cautelare-nei-confronti-di-12-soggetti-sequestro-di-beni-in-italia-e-allester-2/>
- ⁶⁶ See, for example: Nearly 52,000 UK Properties Still Owned Anonymously - Despite New Transparency Law. (2023). Transparency International. <https://www.transparency.org.uk/uk-register-overseas-entities-through-the-keyhole> and Papachristou, L. (2019). Report: US\$132 Billion of UK Property is Registered in Tax Havens. OCCRP. <https://www.occrp.org/en/daily/9397-report-us-132-billion-of-uk-property-is-registered-in-tax-havens>
- ⁶⁷ Shalchi, A. (2022). Unexplained Wealth Orders. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9098/CBP-9098.pdf>
- ⁶⁸ Shalchi, A. (2022). Unexplained Wealth Orders. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9098/CBP-9098.pdf>
- ⁶⁹ Fact sheet: unexplained wealth order reforms. (2023). UK Government. <https://www.gov.uk/government/publications/economic-crime-transparency-and-enforcement-bill-2022-overarching-documents/factsheet-unexplained-wealth-order-reforms-web-accessible>
- ⁷⁰ Shalchi, A. (2022). Unexplained Wealth Orders. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9098/CBP-9098.pdf>
- ⁷¹ Apellyasiya şikayətinin əsasları və şikayətin rədd edilməsinin səbəbləri haqqında əlavə məlumatı aşağıdakı ünvanda əldə etmək olar: England and Wales Court of Appeal (Civil Division) Decisions. (2019). <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2020/108.html>
- ⁷² Xanım Hacıyevanın işi haqqında ətraflı oxumaq üçün, baxın, məsələn: Casciani, D. (2020). Harrods Mega-Spender Loses Supreme Court Challenge. BBC. <https://www.bbc.com/news/uk-55389134> and Neate, R. (2020). "Mcmafia" Banker's Wife Will Have £22m Seized Unless She Reveals Source Of Wealth. The Guardian. <https://www.theguardian.com/law/2020/dec/21/mcmafia-banker-wife-seize-source-wealth-supreme-court-harrods>
- ⁷³ Təbii ki, cavabdeh şüurlu şəkildə yalan və ya çaşdırıcı ifadə verərsə, bu, cinayət işinin açılmasına səbəb ola bilər.
- ⁷⁴ Əlavə məlumat üçün Ukraynanın bəzi qanunvericilik aktlarına qanunsuz əmlakın müsadirəsi ilə bağlı dəyişikliklər edilməsi haqqında 263-IX Qanuna baxın.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-20#Text>
- ⁷⁵ Bu, düzgün istiqamətdə bir addım olsa da, müasir izaholunmaz sərvət prosesləri diktə edir ki, bu, yalnız dövlət qulluqçularını və dövlət məmurlarını hədəfə almaqla məhdudlaşmamalıdır. İzaholunmaz sərvət prosedurlarının məqsədi, dövlət qulluqçusu olub-olmamasından asılı olmayaraq hər hansı bir şəxsi izaholunmaz sərvətdən məhrum etməkdir, çünki hətta fərdi şəxslər mütəşəkkil cinayətkarlıq və korrupsiya ilə məşğul olduqda belə, cinayət qazanc gətirməməlidir.
- ⁷⁶ ISS-lər, IOAT-lar və ya oxşar mexanizmlərdən istifadə edən əksər yurisdiksiyalar, iş başlamazdan əvvəl dövlətin təhqiqat və əlaqəli resurslarına investisiya qoymağa maliyyə baxımından dəyərli olması fonunda bərpə olunmaq istəyən aktivlərə minimum dəyər verir.
- ⁷⁷ Shalchi, A. (2022). Unexplained Wealth Orders. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9098/CBP-9098.pdf>
- ⁷⁸ Shalchi, A. (2022). Unexplained Wealth Orders. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9098/CBP-9098.pdf>
- ⁷⁹ Shalchi, A. (2022). Unexplained Wealth Orders. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9098/CBP-9098.pdf>
- ⁸⁰ Fact Sheet: Unexplained Wealth Order Reforms. (2023). UK Government. <https://www.gov.uk/government/publications/economic-crime-transparency-and-enforcement-bill-2022-overarching-documents/factsheet-unexplained-wealth-order-reforms-web-accessible>
- ⁸¹ Rossi, M. I., Pop, L., & Berger, T. (2017). Getting the Full Picture on Public Officials, A How-To Guide for Effective Financial Disclosure. <https://star.worldbank.org/sites/star/files/getting-the-full-picture-on-public-officials-how-to-guide.pdf>
- ⁸² Former French Official Convicted of Tax Fraud. (2016). New York Times. <https://www.nytimes.com/2016/12/08/world/europe/france-jerome-cahuzac-tax-evasion.html>
- ⁸³ Linder, O. D. (n.d.). Al Capone Trial (1931). Retrieved April 22, 2024, from <https://www.famous-trials.com/alcapone/1474-home>
- ⁸⁴ Lusty, D. (2003). Taxing The Untouchables Who Profit From Organised Crime. Journal of Financial Crime, 10(3), 209–228. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13590790310808808/full/html>
- ⁸⁵ CAB Annual Report 2022. (2023). <https://www.cab.ie/wp-content/uploads/2023/10/CAB-Annual-Report-2022.pdf>
- ⁸⁶ CAB Annual Report 2022. (2023). <https://www.cab.ie/wp-content/uploads/2023/10/CAB-Annual-Report-2022.pdf>
- ⁸⁷ New Legal Instruments For The Confiscation Of Criminal Assets. (2021). Government of the Netherlands. <https://www.government.nl/latest/news/2021/11/17/new-legal-instruments-for-the-confiscation-of-criminal-assets>
- ⁸⁸ Meyer, F. J. (n.d.). Plea Bargaining. Retrieved April 22, 2024, from <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining>
- ⁸⁹ Miller, A. C. (2022). Can Plea Bargains Save the ICC? FP. <https://foreignpolicy.com/2022/06/22/russia-ukraine-war-icc-plea-bargains-rome-statute-war-crimes/> The International Criminal Court has also considered plea bargaining, and has accepted one plea deal since the foundation of the Court.
- ⁹⁰ Devers, L. (2011). Plea and Charge Bargaining. <https://bja.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh186/files/media/document/pleabargainingresearchsummary.pdf>
- ⁹¹ Afify, H. (2016). Money without truth: Egypt's reconciliation deal with Mubarak-era tycoon. Mada. <https://www.madamasr.com/en/2016/08/03/feature/politics/money-without-truth-egypts-reconciliation-deal-with-mubarak-era-tycoon/>

⁹² The number of years will vary from jurisdiction to jurisdiction.

⁹³ Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the Freezing And Confiscation Of Instrumentalities And Proceeds Of Crime In The European Union. (2014). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0042>

⁹⁴ SBM Offshore N.V. Settles Bribery Case for US\$ 240,000,000. (2014). Netherlands Public Prosecution Service. <https://www.prosecutionservice.nl/latest/news/2014/11/12/sbm-offshore-n.v.-settles-bribery-case-for-ususd-240000000>

⁹⁵ SBM Offshore N.V. settles bribery case for US\$ 240,000,000. (2014). Netherlands Public Prosecution Service. <https://www.prosecutionservice.nl/latest/news/2014/11/12/sbm-offshore-n.v.-settles-bribery-case-for-ususd-240000000>

⁹⁶ From Illegal Markets To Legitimate Businesses: The Portfolio Of Organised Crime In Europe. Final Report of Project OCP – Organised Crime Portfolio. (2015). <https://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2015/12/ocp.pdf>

⁹⁷ From Illegal Markets To Legitimate Businesses: The Portfolio Of Organised Crime In Europe. Final Report of Project OCP – Organised Crime Portfolio. (2015). <https://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2015/12/ocp.pdf>

⁹⁸ SBM Offshore N.V. Settles Bribery Case for US\$ 240,000,000. (2014). Netherlands Public Prosecution Service. <https://www.prosecutionservice.nl/latest/news/2014/11/12/sbm-offshore-n.v.-settles-bribery-case-for-ususd-240000000>

⁹⁹ SBM Offshore N.V. Settles Bribery Case for US\$ 240,000,000. (2014). Netherlands Public Prosecution Service. <https://www.prosecutionservice.nl/latest/news/2014/11/12/sbm-offshore-n.v.-settles-bribery-case-for-ususd-240000000>

¹⁰⁰ Report From The Commission To The European Parliament And The Council Asset Recovery And Confiscation: Ensuring That Crime Does Not Pay. (2020). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0217#footnote17>

¹⁰¹ Report From The Commission To The European Parliament And The Council Asset Recovery And Confiscation: Ensuring That Crime Does Not Pay. (2020). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0217#footnote17>

¹⁰² Report from the Commission to the European Parliament and the Council - Asset Recovery and confiscation: Ensuring that crime does not pay. (2020). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0217#footnote17>

¹⁰³ Cîrlig, C.-C. (2023). Revision of the EU rules on asset recovery and confiscation. European Parliament.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739373/EPRS_BRI\(2023\)739373_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739373/EPRS_BRI(2023)739373_EN.pdf) and E4J University Module Series - Organized Crime Module 10: Sentencing and Confiscation in Organized Crime. (n.d.). United Nations Office on Drugs and Crime. Retrieved April 11, 2024, from <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-10/key-issues/confiscation.html>. Bu cür fərqlər Aİ Üzv Dövlətləri arasında da mövcuddur, çünki məsələn, əvvəllər cinayət məsuliyyətinə cəlb olunma ehtiyacı (və ya olmaması) ilə bağlı Aİ-nin ümumi qaydaları yoxdur.

¹⁰⁴ Folgering, D., & van der Laan, N. (2015). Netherlands. https://deroospen.nl/wp-content/uploads/2015/10/Getting_the_deal_through_-_Asset_Recovery-1.pdf

¹⁰⁵ Cîrlig, C.-C. (2023). Revision of the EU rules on asset recovery and confiscation. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739373/EPRS_BRI\(2023\)739373_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739373/EPRS_BRI(2023)739373_EN.pdf)

¹⁰⁶ UNODC. (n.d.). Tool 5.7 Seizure of assets and confiscation of proceeds of crime. In Toolkit to Combat Trafficking in Persons. Retrieved April 22, 2024, from https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_5-7.pdf

¹⁰⁷ UNODC. (n.d.). Tool 4.6 International Cooperation For The Purposes Of Confiscation. In Toolkit to Combat Trafficking in Persons. Retrieved April 22, 2024, from https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_4-6.pdf

¹⁰⁸ Brun, J.-P., Sotiropoulou, A., Gray, L., Scott, C., & Stephenson, K. M. (2020). Asset Recovery Handbook: A Guide for Practitioners (Second). STAR. <https://star.worldbank.org/publications/asset-recovery-handbook-guide-practitioners-second-edition>

¹⁰⁹ UNODC. (n.d.). Tool 5.7 Seizure of assets and confiscation of proceeds of crime. In Toolkit to Combat Trafficking in Persons. Retrieved April 22, 2024, from https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_5-7.pdf

¹¹⁰ Common rules for non-conviction based confiscation. (2023). European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-common-rules-for-non-conviction-based-confiscation#:~:text=As%20regards%20the%20envisaged%20common%20rules%2C%20the%20Commission,Protocol%201%2C%20if%20effective%20procedural%20safeguards%20are%20respected.>

¹¹¹ Pauwels, A. (2015). ISIS and Illicit Trafficking in Cultural Property: Funding Terrorism Through Art. Freedom from Fear Magazine. https://f3magazine.unicri.it/wp-content/uploads/F3_magazine_Not_in_our_name_low.pdf

¹¹² D.A. Bragg: \$1.2M Antiquity Seized From Michael Steinhardt Returned to the People of Libya. (2022). District Attorney New York County. <https://manhattanda.org/d-a-bragg-1-2m-antiquity-seized-from-michael-steinhardt-returned-to-the-people-of-libya/>

¹¹³ Michael Steinhardt: US Billionaire Hands Over Antiquities Worth \$70m. (2021). BBC. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-59543021>

¹¹⁴ Bogdanos, M. (2021). Agreement in the Matter Of Grand Jury Investigation Into A Private New York Antiquities Collector. District Attorney New York County. <https://images.law.com/contrib/content/uploads/documents/292/102693/2021-12-06-Steinhardt-Complete-Agreement-w-Exhibits-Filed.pdf> and D.A. Bragg: \$1.2M Antiquity Seized From Michael Steinhardt Returned to the People of Libya. (2022). District Attorney New York County. <https://manhattanda.org/d-a-bragg-1-2m-antiquity-seized-from-michael-steinhardt-returned-to-the-people-of-libya/>

¹¹⁵ Kindy, D. (2021). New York Antiquities Collector Returns 180 Stolen Artifacts Worth \$70 Million. Smithsonian Magazine. <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/new-york-antiquities-collector-returns-180-stolen-artifacts-worth-70-million-180979203/>

¹¹⁶ United States Of America V. David Nicoll * Melissa Singh. (2017). Supreme Court.

https://www.supremecourt.gov/DocketPDF/17/17-1203/36420/20180223151858236_Melisa%20Singh%20Appendix.pdf

¹¹⁷ Bax: USA v. David Nicoll . (2017).

https://digitalcommons.law.villanova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1953&context=thirdcircuit_2017

¹¹⁸ 18 U.S. Code § 983 - General rules for civil forfeiture proceedings. (n.d.). Legal Information Institute. Retrieved April 22, 2024, from <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/983>

¹¹⁹ The Queen v Ahmed & Anor. (2004). England and Wales Court of Appeal.

<https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff7ae60d03e7f57eb12d5>

Avropa İttifaqı tərəfindən
maliyyələşdirilir

unicri
United Nations
Interregional Crime and Justice
Research Institute